

AZ OROSZ-KÍNAI STRATÉGIAI KAPCSOLATOK A 21. SZÁZADBAN

Jelige: HNM393

Kézirat lezárásának dátuma: 2022.06.13.

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés.....	3
2	Az Oroszországi Föderáció helye a nemzetközi térben a 21. században	4
2.1	Az orosz gazdaság bemutatása	4
2.2	Az orosz külpolitika egy fontos szelete, a krími konfliktus	6
2.3	Az oroszországi hadiipar helyzete.....	6
3	A Kínai Népköztársaság helye a nemzetközi térben a 21. században.....	7
3.1	Kína gazdasági helyzete a 21. században	7
3.2	A kínai haderő fejlődése és céljai a 21. században.....	10
3.3	Belpolitika és külpolitika röviden, Kínában.....	12
4	Oroszország és Kína rövid előtörténete a második világháború végétől	13
4.1	A Szovjetunió és Kína kapcsolata 1949-től a hidegháború végéig.....	13
4.2	Az Orosz Föderáció és a Kínai Népköztársaság kapcsolata a hidegháborút követő években.....	16
5	Az orosz-kínai kapcsolatok a 21. században	18
5.1	A „konstruktív partnerségtől” az „átfogó stratégiai partnerségig és koordinációig”.....	18
5.2	Az orosz-kínai gazdaság összefonódása	20
5.3	A két ország jelenléte Közép-Ázsiában, az „Egy övezet, egy út” program és az „Eurázsiai Gazdasági Unió” szembeállítása.....	21
5.4	Az orosz-kínai együttműködés a nemzetközi politikában.....	23
5.5	Fegyverkereskedelem a két ország között.....	24
5.6	Katonai kapcsolatok Oroszország és Kína között a fegyver kereskedelmen túl.....	25
5.7	Az orosz-ukrán konfliktus hatása Oroszország és Kína bilaterális kapcsolatára	26
6	Konklúzió.....	28
7	Irodalomjegyzék.....	29

1 Bevezetés

„Chinese and Russian relations are some of the most important bilateral relations in the world. Our relations are the best among the bilateral relations between great powers.” — Chinese President Xi Jinping, March 2013

Dolgozatom témájának megválasztásánál releváns szempontnak tartottam egy olyan anyag feldolgozását, amely aktuális, érdekes, és aktívan hatást gyakorol a világpolitikára. A dolgozatom témája ezért „Az orosz-kínai stratégiai kapcsolatok fejlődése a 21. században”. Laikus szemmel is látható, hogy komoly befolyással hat az életünkre mind a Kínai Népköztársaság, mind pedig az Orosz Föderáció. Gondolhatunk itt az egyik oldalon a több szektorban is kiemelkedő kínai gazdaságra, ami közvetve és közvetlenül is hatást gyakorol ránk. A Kínában készült elektromos eszközök, ruhák, háztartási kellékek mindennapi életünk szerves részét képezik. A másik oldalon pedig Oroszország tölt be megkérdőjelezhetetlenül fontos szerepet a globális térben. Kína gazdaságának globális jelenlétéhez hasonlóan az orosz külpolitika döntéseit, az Oroszországra kivetett szankciók közvetett hatását is a mindennapok részeként érezhetjük. Egyrészt fosszilis energiahordozókat importál a nyugati országoknak, másrészt Kína iparát is nyersanyagokkal látja el. Európa viszonylatában jelenleg az egyik legfontosabb tényező a fosszilis energiahordozók terén, mivel számos alternatíva jelenleg jóval költségesebbnek mutatkozik. Oroszország, mint katonai nagyhatalom is próbálja érvényesíteni akaratát, melyre modern hadserege és nukleáris fegyverarzenálja ad lehetőséget. A dolgozatom fókusza a két ország közötti kapcsolat gazdasági, katonai, illetve politikai téren. Ezen belül szeretném bemutatni az orosz-kínai stratégiai szövetség helyét a nemzetközi térben, felvázolni annak lehetőségeit, előnyeit a két ország együttműködésében, mindemelett taglalni a kapcsolatokra ható külső és belső kohéziós, illetve széthúzó erőket.

Ehhez viszont elengedhetetlen a két ország szuverén helyzetének megismerése napjainkban, ezzel elhelyezve őket a globális világrendben. A dolgozat első részében ezért szeretném ismertetni Orosz Föderációt és a Kínai Népköztársaságot különböző szempontok alapján, melyeket elemezve felmérhető a két ország hatalmi pozíciója a világ hatalmai között. Többek között gazdasági, katonai, és politikai dimenziók szerint vizsgálom majd a szerepüket, ezzel felmérve, milyen főbb erőforrásaik, nemzetközi kapcsolataik vannak.

Annak érdekében, hogy megfelelően behatárolható legyen ez a „barátság”, szükség van a történelmi előzmények megismerésére is. Ezért a dolgozat második részében feltárom a szovjet-kínai kapcsolatokat – a Kínai Népköztársaság megalapításától – 1949-től kezdve. A két ország közötti viszony elmérgesedése mellett az akkori gazdasági és katonai helyzetüket

is bemutatom. Majd a határviták miatt kialakult feszültség tetőpontja utáni békülés folyamatát vázolom fel. Ezek után pedig a Szovjetunió összeomlását követő 10 éves időszakot, az ezalatt végbemenő gazdasági folyamatokat a konstruktív megállapodás kialakulását részletezem. Végül kifejtem az élénkülő bilaterális kapcsolatokat és az erős kooperáció iránti szándékot, amely átvezeti őket a 21. századba és megalapozza kapcsolatuk folytatását.

A harmadik részben pedig szeretném előtérbe helyezni az ezredfordulót követő időszakot, az időszakban létrejött megállapodásokat. Szeretném bemutatni a Közép-Ázsiában betöltött szerepüket, ezen belül részletezve kettejük viszonyát és gazdaságuk összefonódását. A politikai állásfoglalásukat és ezek összefüggéseit is szemléltetem különös tekintettel a nemzetközi fórumokon képviselt szerepükre. Megemlítem a nyugati országok, de legfőképp Amerika helyzetét, a nyugati és keleti szövetségi rendszer szembenállását. Ezek mellett bemutatnom a katonai kooperációt, a fegyverek és technológiák transzferét/kereskedelmét, a közös hadgyakorlatok kialakulását és jelenlegi helyzetét. Kitérek az orosz-ukrán konfliktus hatására és következményeire.

A konklúzióban összegzem a tényeket és bemutatom a kapcsolatuk negatív és pozitív aspektusait. A két oldal fenntartásait kiemelve a másik irányába, ismertetem a széthúzó erőket. Elhelyezem kettejük stratégiai kooperációját a nemzetközi tér gazdasági, politikai és katonai dimenzióiban.

2 Az Oroszországi Föderáció helye a nemzetközi térben a 21. században

2.1 Az orosz gazdaság bemutatása

Az orosz gazdaság 1991-et követően jelentős mértékben átalakult. A nagymértékű privatizációs kampány megszüntette az állami vállalatok túlsúlyát, az árak stabilizálódtak és beálltak a világpiacnak megfelelően. Azonban a hadiipar és a biztonságpolitikával foglalkozó állami vállalatok nagyrészt megmaradtak kormányzati irányítás alatt, ezzel biztosítva az állami kontrollt. Erre azért is volt szükség, mert ez az iparág volt az egyik legjelentősebb. Az itt foglalkoztatott több mint 8 millió fős munkaerő, melyből 1,5 millióan a kutatás-fejlesztés területén dolgoztak, 17%-ot tettek ki a teljes ipari szektorból. Ennek az volt az oka, hogy a szovjet időkben a csúcstechnológiájú, jobb minőségű termékek a civil fogyasztók számára ebben a szektorban készültek. Emiatt prioritást élveztek az ellátóláncokban, és általában magasabb minőségű alapanyagokból volt lehetőségük gazdálkodni. Ez a szegmentáltság a mai orosz gazdaságban is megfigyelhető, és a „stratégiai” szektorok manapság is előnyöket élveznek. Az orosz gazdaság strukturális átalakítása kedvező eredményeket hozott. Az

ezredfordulót követően a 2009-ig a GDP 83%-kal, míg a termelőképeség 70%-kal növekedett. A népesség jóléte jelentős javulást mutatott, a reálbér 3,4-szeresére növekedett, míg a reálnyugdíj 2,4-szeresére nőtt. A válságot követően azonban elkezdett mérséklődni a növekedés üteme, a GDP átlagos növekedési mutatója 6,9-ről visszaesett 1-re.¹

Az orosz gazdaság egyik mozgatórugóját a szénhidrogének képezik. Napjainkban Oroszország a második legjelentősebb olaj és földgáz kitermelő ország a világon, ebben nagy előnyt jelentenek az ország számára a bőséges nyersanyag lelőhelyek. A szénhidrogének tették ki a 2000-es éveket követően az export több mint felét (51%), ezzel is megmutatva, milyen függés érzékelhető az orosz gazdaságban ezen szektortól. – Azonban ez a gazdasági stratégia számtalan kockázattal jár, ellene szól például a 2008-as válságot követő olajárzuhanás, ekkor 146 dolláros árról 34-re esett vissza, ezzel 8%-os zsugorodást okozva az orosz gazdaság nyersanyag exportjának bevételében. A növekvő világpiaci igények hatására az olaj ára újra emelkedni kezdett, ezzel kedvezve az orosz exportnak is. A szénhidrogének exportjának piaci részesedése a többi termékhez képest 2013-ra 70%-ra növekedett. 2019-re ez viszont visszaesett 52%-ra. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az oroszországi olajipar egyre nagyobb árat fizet a kitermelésért. Az ágazatra kivetett adóterhek növekedése, amely a 70%-ot is eléri, illetve az új olajmezők feltárása, rendkívül költségessé tették a kitermelést. Hasonló a helyzet a földgáz esetében is. Továbbá a szénhidrogénipari vállalatokon belüli korrupció is komoly problémákat jelentett ebben az időben.²

A világválságot követően az akkori orosz elnök Dmitrij Medvegyev makrogazdasági intézkedések bevezetésével próbálta kordában tartani az inflációt. Majd Vlagyimir Putyin újraválasztását követően 2012-ben az inflációt sikerült megfékezni, makrogazdasági intézkedésekkel 8,4%-ról 5,1%-ra csökkentették. Megnövekedtek továbbá a valutatartalékok, amelyek elérték az az évi importmérleg háromszorosát. Ezt követően az olajár jelentős csökkenésének következtében újra megindult az infláció. A folyamat megállítása érdekében határozott megszorításokat hoztak, a régióknak nyújtott állami támogatásokat erőteljesen csökkentették, ami később a szegényebb területeken a közfinanszírozott intézmények adósságait növelte. Csökkentették a nemzetbiztonsági kiadásokat is, melyből feszültség

¹ COOPER 2013; KUDRIN AND GURVICH 2015

² Aron 2013; finanzen.net 2022; “Russian Federation Trade Summary 2019 | WITS | Text” 2019

alakult ki, némely kormánytagok között. – A katonai vezetők nem értettek egyet a források elapasztásával, és heves vita alakult ki a pénzügyminiszter és a védelmi miniszter között.³

2.2 Az orosz külpolitika egy fontos szelete, a krími konfliktus

A Szovjetunió felbomlását követően folyamatos volt a feszültség Oroszország és Ukrajna között. A feszült helyzetből az első komolyabb konfliktus 2014 februárjában pattant ki. Ekkor az orosz erők elvágták a szárazföldről a Krím-félszigetet és hamar elfoglalták azt. Ezek után pedig már márciusban kijelentették a félsziget Orosz Föderációhoz csatolását. A konfliktus kirobbanására válaszul a nemzetközi közösség hevesen reagált. Oroszország súlyos szankciókkal sújtása mellett, az ENSZ és a NATO fórumokon is elmarasztaló véleménnyel nyilatkozott róla a tagországok zöme. Többségük nem ismerte el a Krím-félsziget annektálását, illegálisnak titulálták, és az akciót a legitimitás hiányával jellemezték. A szankciók első részével főként az orosz felsőosztály oligarcháit, és a magánkézben lévő vállalatokat korlátozták, a szankciók meghozásában résztvevő országokban lévő vagyonukat befagyasztották. Miután ezen szankciónak nem volt megfelelő hatása, újabbakat vetettek ki, ezek által az orosz fennhatóság alá került Krím félszigeten működő kereskedelmi tevékenységet korlátozták nagy mértékben. Oroszország erre válaszul a szankciókban résztvevő országokból származó importot korlátozni kezdte, és megnövelte a gázárakat Ukrajna számára. A konfliktust lezárni hivatott Minszki egyezményt 2015-ben kötötték meg, ami 13 pontban deklarálta a kötelezettségeket, és próbált békét teremteni. Ezt, azonban a felek azóta már megszegték.⁴

2.3 Az oroszországi hadiipar helyzete

A 21. században az államok többsége csökkentette a katonai költségeket és kevesebb forrást különít el védelmi célokra. Oroszország ezzel szemben jelentősen növelte a kiadásait, kifejezetten Vlagyimir Putyin hatalomra lépése óta. Az ezredfordulót követően 2013-ig a fegyverkezési keret csaknem tízszeresére nőtt. 2013-ra az elavult szovjet időkből való fegyverek, hajók, harckocsik és egyéb technológiák fejlesztése érdekében átfogó modernizációs kampány indult. A reformálatlan hadiipar elmaradt a szállításokkal és a termékek minőségével, ezt többek között a korrupció nagy mértéke okozta. – A források 40%-át sikkasztották és lopták el a katonai vezetők, tisztek. A hadsereg modernizálása érdekében rengeteg forrást különítettek el az ilyen problémák ellenére is. További nehézségeket okozott az, hogy Oroszország gazdasági helyzetének instabilitása nem tette

³ HANSON 2019; PAVEL 2016

⁴ ANTON 2015; WAN 2015; KRISTIAN 2020

lehetővé az ilyen szintű katonai beruházásokat. Ennek ellenére 2018-ra az orosz fegyverfejlesztési ipar több új, modern technológiát tudott bemutatni. Ide tartoznak többek között azok a rakéták is, amelyek nem túl költségesek, és akár képesek lehetnének áttörni Amerika légvédelmi rendszerét is. – Az új rakéták között több olyan is van, melyeknek hatótávolsága a tízezer kilométert is meghaladja.⁵

Az orosz nukleáris technológia is nagy fejlődésen ment keresztül a hidegháború befejezése óta. 2020. decemberében az orosz kormány állítása szerint a rendelkezésre álló nukleáris fegyverkészlet 86%-a már átesett a modernizáláson. A – legfrissebb adatok alapján a már több mint 4500 robbanófejből álló – készlet feszültséget generál a nemzetközi közösségben. Az orosz Interkontinentális Ballisztikus Rakétákat (későbbiekben: ICBM) különböző indító állomásokra szerelték fel. Az orosz haderő ezáltal képes célba juttatni a robbanó töltetet az orosz területről indított ICBM-ek mellett akár bombázókkal, tengeralattjárókról indítható rakétákkal vagy kis hatótávolságú kisebb pusztítást végző úgynevezett „Nem Stratégiai” eszközökkel. A nyugati államok ennek hatására növelik a védelmi szektorba áramló források mennyiségét, így a saját hadseregük fejlesztésével próbálják ellensúlyozni Oroszország katonai fejlődését. Ezekből megállapítható, hogy Oroszország hatalmas készletekkel rendelkezik a nukleáris fegyvertechnológia területén, a fegyverek különböző felhasználhatósága pedig nagy előnyhöz juttathatja.⁶

3 A Kínai Népköztársaság helye a nemzetközi térben a 21. században

3.1 Kína gazdasági helyzete a 21. században

A Kínai Népköztársaság a világ egyik gazdasági, katonai és nem utolsósorban politikai nagyhatalma. Kína nagy erőfeszítéseket tett azért, hogy erőteljes növekedést érjen el a gazdaságában ezzel is biztosítsa helyzetét ezen a téren. 1995-ben kérte felvételét a Kereskedelmi Világszervezetbe (World Trade Organization; későbbiekben WTO), majd a hosszas tárgyalások lezártaival 2001-ben beléphetett végre a WTO-ba. Ez tovább erősítette a kínai gazdasági növekedést. Ehhez továbbá nagyban hozzájárultak a WTO-val kialakított csatlakozási feltételek, melyek alapján a vámok részleges vagy teljes megszüntetése jelentette. Kína, mint új teljes értékű tag már részt vesz a WTO dohai fordulójában, mely megint csak a kereskedelmének liberalizációját segíti elő. Ezen a partnerségen keresztül pedig sok új kereskedelmi kapcsolat is elérhetővé vált Kína számára, ami jelentősen megnövelte az export volumenét és új lehetőségeket nyitott meg számára. Így többek között elérte a nominális GDP

⁵ PAVEL 2016; TURUNEN 2022

⁶ KRISTENSEN AND KORDA 2021

(Bruttó hazai termék) tekintetében a 2. helyet a világ országai között. 2001-től 2020-ig az ország GDP-je 3 billió dolláros értékről 14,6 billió dollárra emelkedett, és bár az exponenciális növekedés lelassult az utóbbi néhány évben, még 2020-ban, a világjárvány kirobbanásának évében is 2 % feletti volt a GDP éves gyarapodása.⁷

Az 1997-ben született egy közös nyilatkozat az együttműködésről a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségével (későbbiekben: ASEAN). A 2001-es év végén kidolgoztak egy keretrendszert, mely 2003 végéig leépíti a vámokat és egyéb gazdasági szankciókat, létrehozva egy szabad kereskedelmi övezetet Közép-Ázsiában. Ennek a keretrendszernek a fő célpontja a mezőgazdasági termékek voltak. 2003-ban pedig egy közös nyilatkozatot írtak alá az ASEAN vezetői Wen Jiabao kínai miniszterelnökkel, amelynek célja együttműködés és jó szomszédi viszony kialakítása volt. A nyilatkozatban szó esik a stratégiai együttműködésen túl a régióban lévő államok szoros kooperációjáról és a békés együttélés fenntartásáról is. Ugyanebben az évben Kína még egyezsége jutott Hongkonggal egy Gazdasági Partnerség kialakításával kapcsolatban, mely elérhetővé tette a hongkongi gyártóknak a vámmentes kereskedelmet különböző vám kategóriákon belül. Fontos még feltárni az „Egy övezet, egy út”, vagy angol néven „One Belt, One Road” (OBOR) gazdaságpolitikai kezdeményezés alapjait is. – Később ezt átnevezték „The Belt and Road Initiative” -ra (BRI). Ez egy olyan kereskedelmi terv (későbbiekben: BRI), mellyel Kína globálisan növelni szeretné gazdasági kapcsolatait és befolyását. A részben a történelmi Selyemút nyomvonalán és egyéb szárazföldi és tengeri útvonalakon kialakítani kívánt infrastruktúra elősegítené az áruexportot Kínából a világ más pontjaira. A BRI Földrajzilag és funkcionálisan is egy széleskörű tervezet, amely Ázsia, Afrika, Európa, a Közel-Kelet és Dél-Amerika számos országára kiterjed. Részben a BRI-n keresztül próbálja javítani Kína a gazdasági, politikai és biztonságpolitikai pozícióit. A résztvevők erős potenciállal bíró gazdasági lehetőségként jellemzik a kezdeményezést. Többnyire Kína békés felemelkedésének eszközeként tartják számon, azonban vannak olyan kritikák is, amelyek a gazdasági és a diplomáciai kötöttség miatt stratégiai eszköznek tekintik Kína nemzetközi befolyásának növelése érdekében.⁸

Az olcsó munkaerőnek köszönhetően Kína a világ központjának számít termékgyártás szempontjából. Ebben sok segítséget nyújt az is, hogy Kína egyre jelentősebb külföldi tőkét vonz be az országba, ezzel is a gazdasági infrastruktúráját fejlesztve. – Az elmúlt években az

⁷ Ciuriak 2002; “GDP (constant 2015 US\$) - China | Data” 2022

⁸ “ASEAN, China Forge Strategic Partnership (08/10/2003)” 2022; Singh 2021; Findlay 2022; Mobley 2022

öt leginkább kedvelt helyszín között szerepelt külföldi befektetések szempontjából, amely azt is eredményezte, hogy mára már Kína rendelkezik a legnagyobb dollár tartalékkal a világon. Az ipari befektetéseket tekintve pedig az első helyen szerepelt globálisan. Többek között ez is eredményezheti azt, hogy 2001-től 2016-ig az acélgyártás volumene 4,6 szorosára nőtt az országban, ezzel 50,3 %-os részesedést elérve az összes gyártott acél arányából globálisan. Ezenfelül a világ vas-, réz- és alumínium kitermelésének legnagyobb fogyasztója, ezen nyersanyagok körülbelül 25 %-át egymaga dolgozza fel iparában. Továbbá az energiahordozók piacán is az egyik legmeghatározóbb szereplő, rengeteg energiát emészt fel a gazdasága - a második helyen szereplő USA-nál több, mint másfélszer nagyobb mennyiséget. Ezt az energiaéhséget pedig főként széntüzelésű erőművekkel fedezi, egy 2008-as tanulmány alapján az energiaellátás 80 %-át adták ezek az erőművek. Mindemelett viszont a szénhidrogének felhasználása is hatalmas volumennel történik az országban. Az ország iparának a kőolajéhsége szinte kielégíthetetlen, amíg 2004-ben 150 millió tonna kőolajat fogyasztott el a gazdasága, addig 2009-re ez a mennyiség 220 millió tonnára nőtt. Azért, hogy ezt az igényt el tudja látni, a három nagy kínai olajvállalat külföldi befektetéseket keresett különböző projektekben. – Ezek az olajvállalatok a China National Petroleum Corporation (CNPC), a China Petroleum & Chemical Corporation (Sinopec) és a China National Offshore Oil Corporation (CNOOC). Ezek a cégek az 1990-es években kezdtek külföldi projektekbe fektetni, de ezek a befektetések csak a 2000-es éveket követően kezdtek igazán kibontakozni. 2010-re a kínai olajvállalatoknak 200 különböző projektben volt részesedésük több mint 80 milliárd dollár értékben.

9

A kínai nehézipar mellett szembevetendő a könnyűipar szárnyalása is az országban, főként ruhaneműket és műanyag termékeket gyártanak ezen szektorban. Fontos azonban megjegyezni, hogy mindezek mellett az elektronikai ipar és az IT szektor is hatalmas forgalmat generál. Kína elképesztő összegeket áldozott a kutatás-fejlesztés (későbbiekben: R&D) területére is. Az elmúlt 25 évben a kilencedik helyről a második helyre jutott a világ többi nemzete között az R&D-be investálás tekintetében. Annak ellenére, hogy a technológiai fejlesztések egy részét (23,1%) külföldi tulajdonú vállalatok finanszírozzák, ez

⁹ Dannreuther 2011; Jiang 2009; “China Foreign Exchange Reserves - February 2022 Data - 1980-2021 Historical” 2022; Findlay 2022; “Chapter 3: China’s Energy and Environment Policies and Activities” 2008

így is sok előnyhöz juttatja az országot. Mindezen kutatási projektekkal pedig új, áttörő technológiákat fejlesztenek ki, ezzel is növelve az innovációs potenciáljukat.¹⁰

3.2 A kínai haderő fejlődése és céljai a 21. században

A 2000-es évek elején a kínai haderőről még nem lehetett azt elmondani, hogy valaha is megosztja majd a többi nagyhatalom katonai hegemoniáját. Mindazonáltal Kína gazdasági és katonai ereje olyan exponenciális mértékben növekedett, amivel túlmutatott az előrejelzéseken. Xi Jinping kínai elnök 2017-ben a Kínai Kommunista Párt (későbbiekben: CCP) 19. országos kongresszusán mérföldköveket állított az ország elé. 2020-ra a magas stratégiai és gépesített erőpotenciál elérését, 2035-re pedig a teljes haderő modernizálását tűzte ki célul, végül 2049-re célkeresztbe helyezte a kínai haderő világszínvonalúra emelését. Általánosan elmondható, hogy a CCP fő érdeke a saját irányításuk megőrzése, és eszméik ápolása. Fontos továbbá a hazai stabilitás, gazdasági gyarapodás fenntartása, a szuverenitás és a területi integritás megtartása, illetve Kína nagyhatalmi státuszának megőrzése.¹¹

A kínai haderő az utóbbi évtizedekben komoly modernizáláson ment keresztül. Kidolgoztak egy három részes fejlesztési tervet a haderő számára, amely a modern hadsereg három pillérét alkotja. Ez egy ezredfordulón átívelő modernizációs tervezet, amely a Kínai Népi Felszabadító Hadsereget érintette (People's Liberation Army; későbbiekben: PLA). Az első pillér az új technológiák, fegyverrendszerek bevezetését, és üzembe helyezését takarta - ezen belül is a kínai haditengerészet és légierő eszközeinek felfrissítését, kiegészítését. Csatahajókat, tengeralattjárókat és légvédelmi eszközöket vásároltak. Elkezdődött a harcászati légi, és vízi eszközök gyártása, továbbfejlesztése. Ide tartoznak a hagyományos és nukleáris rakéták, fegyverrendszerek is. R&D projekteket indítottak a katonaságon belül, hogy lépést tartsanak az információs korszak katonai technológiáival. A második pillért az emberi erőforrások kiaknázására szánták. A PLA-ban résztvevő katonák kiképzését fejlesztették, hogy gyorsan adaptálódjanak az új harctéri technológiákhoz, azokat professzionálisan tudják felhasználni. Megnövelték a követelményeket a vezetői pozíciók betöltéséhez, szélesítették a szakterületeket és standardizált követelményrendszert vezettek be. A haderő struktúráját is teljesen átformálták, a haditengerészet, a légierő és a rakéta kezelők viszonylatában is változtatásokat eszközöltek, utóbbiban csökkentették a személyzet nagyságát. Konszolidálták az egységek struktúráját, és új harctéri paradigmákat vezettek be.

¹⁰ "Is China a Global Leader in Research and Development?" 2018; "Research and Development (R&D) - Gross Domestic Spending on R&D - OECD Data" 2022; von Zedtwitz et al. 2007

¹¹ "China Military Power. Modernizing a Force to Fight and Win." 2019; Santayana 2021

A harmadik pillér a katonai doktrínák megújítását célozta. Új dimenziókat fedtek le ezekkel az űrrepülés, tengeri hadviselés és elektromágneses harcmező területén. Fókuszot helyeztek a közös hadgyakorlatokra és a különböző hadegységek összevonására. Egy esetleges támadás kivédése vagy egy sikeres offenzíva kivitelezése érdekében új koncepciókat vázoltak fel. Ide tartozik az ellenséges erők gyors és átütő megsemmisítése, a tűzerő koncentrálása a stratégiai fontos gyengepontok feltérképezése és elpusztítása által. Mindezekkel kiegyenlítve az erőviszonyokat egy konfliktus kirobbanása esetén.¹²

Kína jelentős erőforrásokat fektetett a nukleáris hadviselésé kiépítésébe, ugyanis a katonai potenciál szempontjából a két nagy hidegháborús államhoz képest a robbanófejek számát tekintve le van maradva. Mindazonáltal Kína képes urániumot és plutóniumot előállítani katonai minőségben, így megvan a lehetősége arra is, hogy az eddigi nukleáris technológiáit továbbfejlessze, több robbanófejet gyártson és halmozzon fel. Nyilvános politikája ezzel kapcsolatban a „No First Use” elve, mely gyakorlatban annyit jelent, hogy nem kíván támadást indítani nukleáris jellegű fegyverekkel, csupán válaszcsepásra készül fel – habár van némi félreérthetőség ebben a politikában. Néhány PLA tiszt nyilvánosan írta le az esetleges kivételeket, amikor is Kína támadna először. Ide tartozik az, ha egy kínai nukleáris eszközt vagy az ország politikai berendezkedését a megsemmisülés veszélye fenyegeti. Jelenleg új keletű nukleáris fegyvertechnológiákat fejlesztenek, melyeket úgy alkotnak meg, hogy ellenállóbbak legyenek a légvédelmi rendszerekkel szemben. Olyan döntési folyamatokat dolgoznak ki, melyek minél hamarabbi válaszcsepást engednek. Illetve olyan rendszereket fejlesztenek, amelyek egy esetleges támadást érzékelnek, és akár ki is védenék azt. Ezek mellett pedig az Amerika Védelmi Minisztérium kutatásai szerint Kína többek között a „TRIAD” rakétarendszer kifejlesztésén is dolgozik, amely lehetővé tenné a nukleáris rakéták szárazföldi, vízi és levegőből történő indítását, ezzel nagy fokú mobilitást adva nekik.¹³

A PLA működési területe az utóbbi időben kiszélesedett, azt a feladatot kapták, hogy alakítsanak ki biztonságpolitikai kapcsolatokat Kína periferiáján. Továbbá Kína új kooperatív stratégiai partnerségeket keres más nemzetekkel, ezzel is kiterjesztve a PLA jelenlétét és biztosítva Kína számára a költségghatékony és változatos energiaforrásokat. Valószínűsíthető a PLA terjeszkedése a továbbiakban akár humanitárius vonalon, vagy akár az ENSZ

¹² KAMPHAUSEN AND SCOBELL 2007; SANTAYANA 2021

¹³ Yu 2004; Anthony H. 2021; “China Military Power. Modernizing a Force to Fight and Win.” 2019

békefenntartó hatáskörében. 2020-ban a PLA megnövelte nemzetközi jelenlétét a COVID-19-cel kapcsolatban nyújtott humanitárius akcióinak keretében. Ezeken keresztül pedig Peking kiterjesztheti a diplomáciai kapcsolatait, mellyel előnyökhöz juttathatja Kínát.¹⁴

3.3 Belpolitika és külpolitika röviden, Kínában

Xi Jinping 2012 óta a Kínai Kommunista Párt főtitkára, és 2013-óta a Kínai Népköztársaság elnöke. Szigorú belpolitikájával konszolidálta hatalmát. Első kezdeményezései között szerepelt a korrupcióellenes kampány, amivel több ezer alacsony és magas rangú köztisztviselőt távolítottak el a burjánzó korrupció megfékezése miatt. Ezt a programot a „Tigrisek és Legyek elkapása” jelmonddal népszerűsítette. Államháztartási reformot hirdetett, hogy csökkentse a vállalatok párttól való függését. Azonban a reformok nem hoztak kézzel fogható eredményeket, és az állami vállalatok pártfüggőségét is elmélyítették. Az elmúlt években a Xi adminisztráció részben azon dolgozik, hogy véghez vigye a „Made In China 2025” tervet. Ez egy 2015-ben kiadott nemzetstratégiai terv, melynek célja, hogy 2025-re az IT és más csúcstechnológiával foglalkozó szektorok legalább 70%-ban önellátók legyenek az országon belül, továbbá 2049-re domináns pozíciót foglaljanak el a világpiacon. A projekt megvalósításához technológiák és márkák honosítását, és a globális piaci részesedés megszerzését tűzték ki célul. A kínai vezetés belpolitikai téren is kihívásokkal kellett, hogy szembenézzon. Ezalatt egyrészt az egyre szélesebbre nyíló társadalmi ollót kell érteni, ami elmélyíti a társadalmi szakadékot a városi és vidéki lakosság között. Ebből következik a szociális destabilizáció kialakulásának lehetősége. A belpolitikai kihívásokra megoldásokat vázoltak fel az ország Nemzeti népi kongresszusán 2015. márciusában. A konferencián átfogó reformok végrehajtását, a fogyasztói és szolgáltatói szektorra való összpontosítást, illetve az adminisztratív szabályok szigorításával a bürokrácia produktivitásának javítását szorgalmazták. Kína egyre nagyobb fókusz helyez a külkapcsolatokon belül a gazdasági megállapodásokra. Az ország vezetésének ezen intézkedései pozitívan hatnak a belföldi piacra is, illetve politikai és diplomácia tőkét is jelentenek. A főbb kínai sajtóorgánumok és törvényhozók is kiemelték ezen politikai csatornák jelentőségét. Mindazonáltal Kína külpolitikai befolyása is egyre növekedő tendenciát mutat, melyet egyrészt a „puha hatalom” (Soft power) egyre átfogóbb használata magyaráz. – Ez röviden azt jelenti, hogy egy ország úgy befolyásol más országokat, hogy nincs szüksége kényszerítésre vagy agresszióra. Emellett Kína szeretne szerepet vállalni a globális békefenntartásban is. Peking bejelentette, hogy egymilliárd dollárt különít el a Béke

¹⁴ “Military and Security Developments Involving the People’s Republic of China” 2021

és Fejlesztési alap számára a következő évtizedben, illetve 8000 békefenntartó katonát szerelnék fel békefenntartó célokra. Az ország vezetése megosztott maradt azzal kapcsolatban, hogy a kínai külpolitika maradjon-e az alacsonyan szálló ágon, vagy lépjenek fel és vállaljanak nagyobb szerepet a nemzetközi színtéren. Mindezek ellenére a kínai vezetést jelenleg jobban foglalkoztatja a gazdasági növekedés fenntartása, illetve a döntéshozók meglehetősen rögzült látásmóddal rendelkeznek Kína szerepéről a nemzetközi kapcsolatok terén. Vonakodnak attól, hogy jelentős erőforrásokat használjanak fel, vagy túlzottan nagy felelősséget vállaljanak a globális térben, ha az ország nemzeti érdekei nincsenek terítéken.¹⁵

4 Oroszország és Kína rövid előtörténete a második világháború végétől

4.1 A Szovjetunió és Kína kapcsolata 1949-től a hidegháború végéig

A szovjet-kínai kapcsolatokat a második világháború végétől a Szovjetunió összeomlásáig az ideológiai, katonai és gazdasági tényezők irányították. Kína vezetésének fontos volt a függetlenség és a teljes döntési önállóság elérése. Moszkva viszont nem minden esetben támogatta fiatal kommunista partnere vágyait. 1949. október elsején Mao Zedong kikiáltotta a Kínai Népköztársaságot Pekingben, és bejelentette a kommunista Kína állásfoglalását a Szovjetunió mellett. Röviddel ezután pedig Moszkvába utazott, hogy tárgyaljon a *Kínai-Szovjet barátsági, szövetségi és egymás segítségét célzó megállapodásról*. Ezek után elismerte Külső-Mongólia függetlenségét, cserébe pedig a Szovjet vezetés a mandzsúriai vasút visszaállítását ígérte számára. Ez viszont a Japánnal való békekötés függvényében, de legkésőbb 1952 vége előtt lett volna esedékes.

Sztálin halála után (1953) a szovjet és kínai célok kezdtek lassan eltávolodni egymástól. Egyet nem értés kezdett kialakulni ideológiai, biztonságpolitikai és gazdasági expanzió terén, ezt tovább fokozták az ellentétes célok a külpolitika területén. Kína ennek hatására megpróbált „barátokat” keresni az ázsiai régióban azzal, hogy bevezette a „A békés egymás mellett élés öt alapelvét” 1954-ben, elismerve ezzel más országok sokszínűségét és szorgalmazva az együttműködést különböző szektorokban. A szovjet vezetés az atom- és fegyvertechnológia területén nem támogatta Kínát olyan módon, ahogy ezt Mao Zedong elképzelte. Sok tanuló és kutató vett részt csereprogramokban, és egymás egyetemén mélyítették el tudásukat. Sok szovjet projektből Kína is részesedett ugyan, viszont az atomtechnológiával kapcsolatban voltak fennakadások. Moszkva kijelentette, hogy Kína a szovjet „atomernyő alatt biztonságban van”, viszont ezt nem tartották kielégítőnek a kínai

¹⁵ “Is ‘Made in China 2025’ a Threat to Global Trade?” 2022; Poh and Li 2017; Takeuchi 2019; Thi and Thuy 2017; Jessica Chen 2019

vezetésnél. A gazdasági fejlődés különbözősége tovább rontotta a kapcsolatot, Mao nem szerette volna szovjet mintára kiépíteni a kínai gazdaságot. Úgy, ahogy ez sok más, a kommunista blokk alá tartozó országban megtörtént. Ezek a repedések az évek során egyre csak szélesedtek, és elvetették a bizalmatlanság magjait a kínai vezetésben. Mindezt tovább fokozta 1959. szeptemberében, hogy Hruscsov találkozott Dwight Eisenhower amerikai elnökkel. A moszkvai vezető találkozása az amerikai elnökkel pedig sértően érintette a kínai vezetést.¹⁶

Kína Hruscsov által kiváltott elégedetlensége vezetett ahhoz, hogy Mao felszabadítsa országát a szovjet „gyámság” alól, ezek után pedig a Szovjetuniótól különválva alakítsa egy dinamikusan fejlődő nagyhatalommá. A gazdaság fellendítése érdekében indították el a „Great Leap Forward 1958-60’ – Nagy Ugrás” projektet, melyet a kommuna mozgalom követett. Ezek az intézkedések elsősorban a nagyobb vidéki települések iparának kialakítását és a mezőgazdaság iparosítását célozták. A „szakítás” hatására (1960 körül) a Kínában tartózkodó szovjet kutatókat hazarendelték, 12 támogatási megállapodást és körülbelül 200 kutatási és fejlesztési projektet beszüntettek. A „Nagy Ugrás” hatására kialakuló éhínség miatt viszont szükség lett volna a szovjet támogatásra, melyet ők fel is ajánlottak, de a kínai vezetők ezt elutasították. Hruscsov az 1962-es Kubai rakétaválságot lezárva megegyezett az Egyesült Államokkal. Cserébe azért, hogy a Szovjetunió eltávolítsa a Kubában telepített rakétákat, az Egyesült Államok a Törökországban telepített rakétái kivonását ígérte meg a Szovjeteknek. Az eltávolodást azonban tovább fokozta, hogy a Szovjetunió támogatást nyújtott Indiának a Kínával vívott hadakozásban, ezzel beigazolvva, hogy a szovjet-kínai barátság a végéhez ért. – Kína 1962-ben megtámadta Indiát, hogy visszaállítsa az 1949 előtti állapotot a tibeti területek visszaszerzésével.¹⁷

A két kommunista nagyhatalom az 1960-as évek közepén teljes erővel beszállt az ideológiai vitába. A Szovjetunió és a Kínai Népköztársaság más kommunista alapelveket ismert el, ezzel különböző értelmezéseket adva a világnak a kommunizmusról. További aggasztó fejlemény volt a kínai vezetés számára a Brezsnyev-doktrína, mely a szocialista országok kötelességként tette meg a kommunista elvek tiszteletét és védelmét. Továbbá kimondták, hogy ezen elvek megőrzése érdekében az egyik szocialista ország beavatkozhat egy másik belügyeibe. – Ezzel az ürüggyel szállták meg 1968. augusztus 20-án Csehszlovákiát a szovjet

¹⁶ JIALI 2004; BERKOFISKY 2022; HSU AND SOONG 2014

¹⁷ Hsu and Soong 2014; Berkofsky 2022; “Great Leap Forward | Definition, Facts, & Significance | Britannica” 2022; Fairbank and Goldman 2006; “China’s Decision for War with India in 1962”

csapatok. A szovjet-kínai „szakítás” viszont a ’60-as évek végére az ideológiai viták már kezdett túlmutatni. Ebben az időben küldött a Szovjetunió katonákat a kínai határ mellé, többek között Külső-Mongóliába. 1968-ban hat hadosztály kezdte meg itt az állomásozását. Ezek az egységek 47 könnyebben felszerelt kínai divízióval találták szembe magukat. A szovjet fenyegetés hatására Kína rakétákat és nehézfegyverzetet szállított a határhoz. 1969-ben pedig megtámadta Zhenbao – orosz nevén Damanskii – szigetét. A Szovjetunió válaszcsepásként a Zhenbao szigetén elesett katonáiért légitámadást mért az Usszuri folyó mentén állomásozó kínai katonákra. A további veszteségek megakadályozása érdekében júniustól augusztusig a két ország 15 körös tárgyalássorozatot tartott. Ezek sajnos sikertelenek voltak, és így további összetűzéseket okoztak a határ mentén. – A harcok ugyan nem vezettek teljeskörű háborúhoz, viszont így is körülbelül 800 kínai és 100 orosz katonát ért sérülés, vagy halálozott el. Majd egy újabb erőszakos összeütközést követően több, mint ezer halottal számoltak mindkét oldalon, ennek hatására Moszkva drasztikus lépésre szánta el magát, és atomháborúval fenyegette meg Pekinget. Viszont ezt az USA nem nézhette tétlenül, ezért értesítette Moszkvát, ha atomot vetne be, akkor ő is támadást indít, és orosz városokra lő ki rakétákat. Ezzel Amerika a tárgyalóasztalhoz kényszerítette a két szembenálló felet. – Ugyan a fenyegetést követően nem volt realitása egy esetleges támadásnak, de Kína 1970. májusáig a szovjet tárgyalóbizottság megérkezéséig készségesen maradt.¹⁸

A ’70-es években a szovjetek próbáltak újra közeledni Kínához, de ez a kísérlet kudarcba fulladt. Ennek több oka is lehetett, egyrészt az, hogy Kína ebben az időben megpróbált közeledni a nyugathoz a diplomáciai és technológiai támogatás reményében. Egy titkos találkozóra is sor került, Henry Kissinger amerikai külügyminiszter, majd Richard Nixon amerikai elnök is Pekingbe látogatott – ezzel is megmutatva azt, hogy Kína nem tartozik a szovjet befolyás alatt álló szatellitállamok közé, és lassan a globális színtér fontos szereplőjévé női ki magát. Másik fontos tényező, hogy mikor Kína megszállta Vietnámot (1979), a Szovjet erők is megnövelték jelenlétüket a térségben. – Vietnám 1978 végén teljeskörű ellentámadást indított Kambodzsa ellen, válaszul a támadásokra 1975-től. E nehézségek ellenére Peking és Moszkva újra erőfeszítéseket tett a kapcsolat javítása érdekében, és újra tárgyalóasztalhoz ült Pekinggel. A tárgyalásokat viszont Afganisztán lerohanása a Szovjetunió részéről ellehetetlenítette, mivel ez azt az üzenetet küldte Kínának, hogy a Szovjetunió csatlós államokkal próbálja körülvenni. Mindezek mellett pedig Kína

¹⁸ Berkofsky 2022; Hsu and Soong 2014; Lorenz; “Brezhnev Doctrine | Definition, Significance, & Facts | Britannica” 2022; Bolton 2010; Dish 2010

csatlakozott a Világbankhoz, így nemcsak Amerikához de a globális kapitalizmushoz is közeledett kissé.¹⁹

Brezsnyev 1982. tavaszán beszédet mondott Taskentben, ahol többek között elismerte Kína felségjogát Taiwan felett. Kijelentette, hogy a Szovjetunió nem kíván beavatkozni a kínai belügyekbe és nincs semmilyen területi igénye a közös határok mentén. Továbbá méltatta a korábbi együttműködést és jó kapcsolatot Kínával. Kimondta, hogy a jövőben a Szovjetunió kész felfrissíteni ezeket a csatornákat, és mindenkinek előnyös kapcsolatot kiépíteni a két ország között tudományos, kulturális, és politikai téren egyaránt. Mihail Gorbacsov hatalomra lépésével (1985) új időszámítás kezdődött a Szovjetunió életében. A hazai politikában elsősorban a gazdasági fejlődést célozta meg, a Brezsnyev vezetése alatti stagnálásból akarta kiemelni országát. Ennek érdekében a gyors technológiai modernizációt és a termelékenység növelését szorgalmazta. A befásult szovjet bürokráciát is megpróbálta felfrissíteni. Ezek az intézkedések azonban nem hoztak kézzelfogható eredményeket. A szovjet külpolitikán is változtatott, már a kezdetekben jobb nemzetközi kapcsolatokat kísérelt meg kiépíteni nyugati és keleti irányba egyaránt. Több ezzel kapcsolatos intézkedése Kínához kapcsolódott. 1986-ban és '88-ban beszédet tartott (Vlagyivosztok, Krasnojarszk), ahol elfogadta Kína azon javaslatát, hogy javítsák az egymás közötti viszonyt. Megegyeztek abban is, hogy csapatok kivonását kezdeményezi Ázsiából. Visszavont többek között 6 zászlóaljat Afganisztánból, és a Mongóliában állomásozó szovjet csapatok zömének kivonását is számításba vette. 1989-ben Pekingbe látogatott a két legnagyobb kommunista ország megbékítésének céljából. Kínába érkezése idején Gorbacsov jelenlétét megzavarták az éhségsztrájk miatt tüntető diákok a Tiananmen téren. A találkozó után nem sokkal komoly változások kezdődtek a Szovjetunióban. A Keleti Blokk felbomlott, és elkezdett kialakulni az Orosz Föderáció a hidegháború végével.²⁰

4.2 Az Orosz Föderáció és a Kínai Népköztársaság kapcsolata a hidegháborút követő években

A Szovjetunió összeomlásával és a hidegháború befejeztével az új Orosz Föderáció és a Kínai Népköztársaság közötti kapcsolatok is megújulhattak. Egyrészt Kína számára

¹⁹ Berkofsky 2022; Hsu and Soong 2014; “The Bitter Legacy of the 1979 China-Vietnam War” 2022; William 2022

²⁰ Berkofsky 2022; Hsu and Soong 2014; “Mikhail Gorbachev | Biography, Facts, Cold War, & Significance | Britannica” 2022; Ekedahl and Goodman 1989; Keller and Times 1989; “Sino-Soviet Relations: President Brezhnev’s Speech, Tashkent 24 March 1982 (Excerpts)” 1982

megszűnt a fenyegetés a Szovjetunió részéről. Másrészt viszont a posztszovjet államok által hirdetett új kapitalizmus és demokrácia ideológiai kihívást jelentettek Kínának. A rendszerváltást követő első orosz elnök Borisz Jelcin lett, aki felszámolta az államosítást, és a megmaradt kommunista gazdaságot alakította át a demokrácia jegyében. 1992-ben megszüntette az állam által bevezetett ár maximalizálásokat és megnyitotta a szabad piacokat. Új alkotmányt készíttetett, mely felváltotta az előző 1978-as szovjet kommunista alapokmányt. Feloszlatta a kongresszust, és új választásokat írt ki, miután az addigi tisztségviselők erőteljesen bírálták intézkedéseit –ebben az időben az orosz kongresszus mélyen megosztott volt. Ezek után puccsot kíséreltek meg leváltására, de a Jelcinhez hű hadsereg ezt visszaverte. Nem sokkal hatalomra kerülése után Kínába utazott, és aláírta a „A kapcsolatok megalapozásáról szóló megállapodást” (Joint Statement on the Foundation of Mutual Relations), ebben is kijelentve, hogy a két állam törekszik a jószomszédi kapcsolatot, a barátság és a mindkettőjüknek előnyös viszony ápolására és fejlesztésére. Emellett a megállapodás mellett pedig 24 másik dokumentumot és nyilatkozatot írtak alá orosz és kínai tisztségviselők ezen a találkozón. 1994-ben Jelcin és Jiang Zemin kínai vezető egy új, a határokról szóló megállapodást kötött. Ez taglalta a két ország határán lévő katonai jelenlét leépítését, továbbfejlesztve az eddigi megállapodást, miszerint a határ 100 kilométeres körzetéből visszavonják a gyalogságot, és 200 kilométeres környezetből a nehéztüzérséget is. A gazdasági és politikai fejlődést is szem előtt tartva a kapcsolatukban még ezen a találkozón kijelentették egy konstruktív baráti megállapodás kialakítását is. Mindezeknek köszönhetően gyorsan alakultak a bilaterális kapcsolatok a két állam között. Ezek azt is mutatják, hogy az eddigiekhez képest jelentős stratégiai fejlődésen mentek keresztül a diplomácia területén. Ezt bizonyítja többek között az is, hogy az ezt megelőző tárgyalásokat, melyeknek fő célja az információcsere vagy egy meglepetésszerű támadás elkerülése volt, felváltották a bizalmat kiépítő és fejlődést ígérő találkozók. Más szóval elérték egy olyan diplomáciai szintet, ahol a politikai kapcsolatok egyre növekvő bizalmat élveztek egymás irányába.

Katonai viszonylatban is történtek komoly előrelépések a hidegháború lezárásával. 1993. szeptemberében az orosz védelmi miniszter, Pavel Grachev, Kínába utazott, hogy tető alá hozzon egy 5 éves katonai együttműködésről szóló megállapodást a két fél között. Ezt követte a kínai Qi Hao Tian kínai tábornok és védelmi miniszter moszkvai látogatása, ahol egy, a fenyegető katonai események megakadályozásáról szóló nyilatkozat született. Az egyre sűrűsödő találkozók a kínai és orosz katonai felsővezetők között alapot adtak a katonai együttműködésre is. Oroszország folytatta többek között katonai technológiák árusítását Kína számára, ezzel is elmélyítve kapcsolatukat. – 1992-ben 1,2 milliárd dollár értékben adott el

katonai technológiákat Kína számára. Az egyik első nagyobb közös megmozdulás 1994-ben történt: a kínai haditengerészet ellátogatott Vlagyivosztokba, és ott az orosz haditengerészettel közös hadgyakorlatot hajtottak végre. Majd ezt viszonzásul az orosz flottát hívták meg Csingtaóba ugyanezen év augusztusában. Kínai tisztek pedig ellátogattak a transzbajkái katonai övezetbe is. Több közös eseményről, programról születtek tervek a jövőre nézve. Ilyenek voltak a vízi hadgyakorlatok, a határvédelemmel kapcsolatos megmozdulások, sportesemények és fesztiválok is. Mindezen események és a már lassan barátnak mondható közeledés jó táptalajt biztosított az ezredforduló után elmélyülő stratégiai kapcsolatoknak. 1996-ban Kína, Oroszország, Kirgizisztán Tádzsikisztán és Kazahsztán megalapította a Sanghaji Ötöket, ami a későbbiekben fontos szerepet kapott. Mindezzel megalapozták a 2001-ben aláírt stratégiai nyilatkozatot, amely még tovább erősíthette a barátságot.²¹

5 Az orosz-kínai kapcsolatok a 21. században

5.1 A „konstruktív partnerségtől” az „átfogó stratégiai partnerség és koordinációig”

Az orosz-kínai kapcsolatok a '90-es években is felfelé ívelő útját az ezredfordulót követően az orosz és kínai döntéshozók a csúcsra juttatták. Az 1996-os konstruktív stratégiai megállapodás megerősítése céljából 2001. júliusában a két állam vezetője aláírt egy új konstruktív partnerségi megállapodást. Ez volt a „Jószomszédsági és baráti együttműködési szerződés a Kínai Népköztársaság és az Orosz Föderáció között” (Treaty of Good-Neighborliness and Friendly Cooperation Between the People's Republic of China and the Russian Federation). A 25 cikkből álló, több területet felölelő, néhol azonban felületes szöveg tartalmaz gazdasági, politikai, kulturális, társadalmi és biztonságpolitikai elemeket is. A húsz év lejártával megújítandó szerződés kiemelte a két állam között addig fennálló és még megoldatlan problémákat, illetve az eddig konvergens területek további fejlesztéséről is nyilatkozott. Ezen belül kijelöli a két ország eddig vitatott közös határait, lehetőséget ad a fegyverértékesítés és technológiatranszfer, a nyersanyagok és energiahordozók kereskedelmének felvirágoztatására. Ezek mellett pedig a szuverenitás és a területi integritás kölcsönös tiszteletben tartását szorgalmazza. A szerződés geopolitikai szempontból megmutatja a világnak, hogy egy új hatalmi rendszer van kialakulóban Eurázsiaiban, ezzel „ellenfelet” állítva az USA-nak és szövetségeseinek.²²

²¹ Yuan 2022; Čufri 1999; Tyler 1993; Chung 2006

²² Wishnick 2001; „Treaty of Good-Neighborliness and Friendly Cooperation Between the People's Republic of China and the Russian Federation” 2022; Cohen 2022

A jószomszédsági megállapodás egy olyan keretrendszerként funkcionált a 21. század orosz-kínai bilaterális kapcsolatokban, ami teret nyitott új kooperációs mechanizmusok számára. Ez stabilitást adott ennek a „baráti kapcsolatnak”, ami a múltban nem tudott hosszútávon megmaradni. A megállapodás elősegíti a kapcsolat azon aspektusainak fejlesztését melyeken nincs teljes egyetértés, és elősegíti a közös érdekek magasabb szintű kibontakozását. A két állam között létrejött, ezt megelőző együttműködések sikere igencsak megkérdőjelezhető, mégis elmondható, hogy ez a megállapodás biztosabb, mint az azt megelőzők. Ezt támasztja alá az is, hogy 2021. június 28-án a két ország államfője még a szerződés lejárta előtt meghosszabbította azt. Továbbá az sincs kilátásban, hogy a két globális hatalom távolodna egymástól, inkább az ellenkezője figyelhető meg.²³

Nem szabad azonban elfelejteni a szerződést egy hónappal megelőző Sanghaji Együttműködési Szervezet (SCO) megalapítását sem, melyben jelenleg Kína és Oroszország mellett még hat másik Ázsiai állam vesz részt, illetve többen megfigyelők. – Ennek elődjét, a Sanghaji Ötöket 1996-ban alapították, aminek alapját a határmenti területek katonai erőinek bizalomerősítő megállapodása adta (Treaty on Deepening Military Trust in Border Regions). Kína befolyása a térségben azonban kissé elnyomja Oroszország gazdasági érdekeit. Ugyanez a befolyásolási aszimmetria figyelhető meg általánosságban a két ország közötti stratégiai kapcsolatokban is. Azonban Oroszország kénytelen ebbe beletörődni, mert Kína nélkül saját gazdasági ambícióit sem tudná teljes mértékben megvalósítani. Ennek egyik oka az, hogy Kína az egyik legnagyobb piac az orosz gazdaság számára, illetve a sarkvidéki régiók még kiaknázatlan szénhidrogén lelőhelyinek hasznosításához szüksége van a segítségre. Az SCO megalapítása látszólag a radikális iszlám fundamentalizmus által okozott problémák mellett a politikai bizonytalanságot hivatott orvosolni, illetve a gazdasági fellendülést elősegíteni a térségben. A két nagyhatalom számára a szervezet megalapítása ezen felül más célokat is hordoz, Oroszország egyrészt egy stabil és „hűséges” háterszágot szeretne maga mellé tudni, másrészt mindkettőjüknek előnyös szövetségesként megtartani a hatalmi pozícióikat, hisz ők a térségben egymás legnagyobb kihívói. Az SCO alapelvei közé tartozik a tagállamok szuverenitásának tiszteletben tartása, a tagállami egyenlőség, közös érdekek megvalósítása, a békés vitarendezés és a 2. cikk részeként az elvek jóhiszemű betartása. A két megállapodás

²³ DENISOV AND LUKIN 2021

fontos mérföldkőként funkcionál a térségben folyó geopolitikai befolyásolás fenntartásának a nyugattal szemben.²⁴

Ezt követően 2012-ben lépett magasabb szintre az együttműködés, tovább fejlődött komprehenzív stratégiai megállapodássá és kooperációvá. Ezt követte 2016-ban Vlagyimir Putyin Kínába tett látogatása. A találkozón méltatták a két ország kapcsolatának fejlődését, és szorgalmazták a közös munka fenntartását, megállapodtak az információmegosztás és kommunikáció szorosabbra fűzésében. Xi Jinping és Putin aláírtak egy nyilatkozatot, hogy az országaikat tekintve fokozzák a nemzetközi stratégiai stabilitást és közösen vesznek részt a kibertér védelmének fejlesztésében.²⁵

5.2 Az orosz-kínai gazdaság összefonódása

A két ország közötti kereskedelem a megállapodás után tovább erősödött. Kína vált 2008-ra Oroszország legfőbb kereskedelmi partnerévé. – Ebben szerepet játszott az orosz külpolitika egyre inkább Nyugat/NATO ellenes politikája is. A kereskedelem mértéke a két ország között folyamatosan növekedett a Szovjetunió összeomlását követően, azonban a 2001-es történések után indult exponenciális növekedésnek. Az elmúlt két évtizedet tekintve az orosz import és export megnégyszereződött Kína irányába, ezzel a teljes kereskedelem 20%-át lebonyolítva. – Habár a 2008-as világválság hatására a növekedés mértéke mérséklődött, még így is az egyik legfontosabb gazdasági partnerei egymásnak. A Kínából Oroszországba irányuló import leghangsúlyosabb része egyrészt a fogyasztói társadalmat kielégítő könnyűipari termékek, illetve az elektronikai cikkek és gépek. A másik oldalról azonban az ipar számára fontos nyersanyagok, energiahordozók a hangsúlyosak, ezek teszik ki az Oroszországból Kínába irányuló export 40%-át (2019-es adatok). Ugyanakkor az élelmiszeripar is nagy szeletet vesz el az exportból és az importból kettejük között. Fontos megjegyezni ezek mellett a hadi ipar és egyéb nem magán szektorba tartozó ágazatok szerepét, melyek komoly részét képezték a két ország kereskedelmének a hidegháború lezárása után is.²⁶

Kína számára rettentő fontosak a nyugati piacok, amelyek elérését az „Egy övezet egy út” program keretében Oroszország kikerülésével is abszolválhatja. A program érdekében

²⁴ Cohen 2022; Ng 2022; “Shanghai Cooperation Organization | Department of Political and Peacebuilding Affairs” 2022; Szabó 2019

²⁵ “Foreign Ministry Spokesperson Hong Lei’s Regular Press Conference on June 27, 2016” 2022; Korolev 2020

²⁶ Hsu and Soong 2014; “World Product Export Product Share to China % 1988 - 2019 | WITS Data” 2022; “Russian Federation Trade Balance, Exports, Imports by Country and Region 2019 | WITS Data” 2022; Martin 2022

kiépített infrastruktúrával képes spórolni az útiköltségeken és több útvonalat is képes használni. – Az orosz-ukrán válság hatására kialakult szankcionálás és az orosz területeken áthaladó áruforgalom tiltása miatt ez most különösen hasznosnak bizonyulhat. Annak ellenére, hogy a két gazdaság kereskedelmileg nem ugyanolyan fontos a másiknak, nem szabad elfejteni, hogy az olcsó orosz szénhidrogének nélkülözhetetlenek Kína ipara számára. Ezt támasztja alá az is, hogy 2014-ben aláírtak egy szerződést, amely alapján Oroszország évente 38 milliárd köbméter gázt szállíthat Kínába. Ennek okán kezdték meg a „Power of Siberia” gázvezeték kiépítését, amelyet részlegesen befejeztek 2019-ig. Ez, ha teljesen elkészül, egy 3000 km hosszú vezeték lesz, és képes lesz szállítani a szerződésben meghatározott éves mennyiséget. A másik oldalról viszont Oroszország évi 200 milliárd köbméter gázt szállít Európa irányába, ezzel is mutatva a nyugati kereskedelmi kapcsolatok fontosságát. Kína ipara számára az olaj is ugyanannyira nélkülözhetetlen, mint a gáz, és ezt a szénhidrogént is főként Oroszországból vásárolja. 2015-óta ez a mennyiség 60%-kal növekedett, így letaszítva a trónról Szaúdi-Arábiát, aki ezt megelőzően a legfontosabb olaj beszállítója volt a Kínának. Oroszország nincs kifogyóban olajból és gázból, de ahhoz, hogy az elvárt mennyiségeket szállítani tudja, új kitermelő területeket kell feltárni, ami ahogy fentebb is említettem, rendkívül költséges. Azért, hogy megfelelően ki tudja aknázni az északi/arktiszi régiókban lévő szénhidrogén mezőket, szüksége van Kína gazdasági segítségére. – Még inkább, ha számításba vesszük a geopolitikai versenyt, amit a nyugat és kelet vív ezekért a jégsapkák olvadása miatt szabadabbá váló területekért.²⁷

Kína rohamosan gyarapodó lakossága és fejlődő ipara miatt azonban az élelmiszerek iránti kereslet is jelentősen megnőtt. Ezáltal kénytelen importra hagyatkozni az élelmiszerellátás terén, ez pedig egy rendkívül jó lehetőség az orosz mezőgazdaságnak az exportra. Elsősorban a hústermékek számára szélesedett ki a piac, itt 2000 és 2013 között 40 - 60%-os növekedés volt megfigyelhető. Kína főként szójababot, húsokat és gabonát importál Oroszországból. Az elmúlt években Kína ugyan egyre önellátóbb ezen a téren, viszont még mindig exportra szorul. Azonban az erősödő mezőgazdasága bizonytalanságot szül az orosz exportőrök között, mivel nem tudható, milyen hosszán tarthatók fenn ezek a gazdasági kapcsolatok a két ország között, és mikor fejlődik olyan szintre a kínai mezőgazdaság, hogy már nem lesz szüksége az orosz importra.²⁸

²⁷ “Russia, the United States, and Churning Arctic Geopolitics” 2021; Chanyшева and Ilinova 2021; Krutikhin 2022; Aizhu 2022; Malle 2017

²⁸ REUTERS 2022; MAKAROV 2018; KARLOVA AND SEROVA 2020

5.3 A két ország jelenléte Közép-Ázsiában, az „Egy övezet, egy út” program és az „Eurázsiai Gazdasági Unió” szembeállítása

Közép-Ázsia mindkét állam számára rendkívül fontos geopolitikai szempontból. Oroszország több szervezetben is részt vesz a régióban, melyek között van gazdasági és biztonságpolitikai is. Ide tartozik a „Független Államok Közössége” (Commonwealth of Independent States), amely egy szovjet utódállamokból kialakult szövetség. Ugyanígy a posztszovjet államok egyik katonai szervezete a „Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete” (Collective Security Treaty Organization). A kínai alapítású „Négyoldalú együttműködési és koordinációs mechanizmus” (Quadrilateral Cooperation and Coordination Mechanism) a térség államival megalkotott terrorizmus elleni kollektíva. Ezen kívül pedig létrejött a „Eurázsiai Gazdasági Unió” (későbbiekben: EAEU), mely egy viszonylag fiatal gazdasági együttműködési szervezet. A régió csoportosulása, melyben mindketten részt vesznek, az a már korábban említett SCO. Ezen felül fontos megemlíteni a régión keresztülívelő, kínai érdekeltségű „Egy övezet egy út program” kezdeményezést is.²⁹

Az „Egy övezet egy út program” Kína nemzetközi gazdasági programja, miáltal könnyebben elérheti a nyugati kereskedelmi partnereit. Ez egy átfogó infrastrukturális terv, ami lehetővé teszi a kereskedelem élénkülését a Közép-Ázsiai régióban, és összeköti azt a világ többi részével. Kína ezáltal közvetlen összeköttetést nyer kereskedelmi partnereivel, így szerevezve gazdasági és politikai befolyást. A kiterjedt hálózat egyrészt a történelmi Selyemút nyomvonalát követi szárazföldön, másrészt pedig új szárazföldi és tengeri útvonalakat is létrehoz.³⁰

Az „Eurázsiai Gazdasági Unió” egy orosz kezdeményezés egy olyan gazdasági entitás létrehozására, ami elősegíti a kereskedelmet és a munkaerő áramlást a tagországok között. Nem utolsó sorban a globális orosz befolyás elérésében is szerepet kap. A három alapító tag Fehéroroszország, Kazahsztán és az Orosz Föderáció. Jelenleg öt teljes értékű és három megfigyelő tagja van az Uniónak, ami egy teljes értékű nemzetközi szervezetként funkcionál. A kezdeményezés még az 1990-es évek elejére nyúlik vissza, azonban a ma is működő Unió hivatalosan csak 2015 elejétől funkcionál.³¹

²⁹ WILSON 2021

³⁰ MOBLEY 2022; SHAKHANOVA AND GARLICK 2020

³¹ “Treaty of Good-Neighborliness and Friendly Cooperation Between the People’s Republic of China and the Russian Federation” 2022; Munroe, Osborn, and Pamuk 2022

2018. májusában hosszas tárgyalásokat követően született egy megállapodás Kína és az EAEU tagállamok között. Célja a jövőbeni együttműködés megalapozása, a kereskedelem szabályozásának és az infrastruktúra kiépítésének előkészítése volt. A régió egy másik szervezete, a SCO is támogatását fejezte ki az üggyel kapcsolatban, és felvetette a közös együttműködés lehetőségét a jövőben. Fontos azonban megjegyezni azt, hogy az EAEU ugyan elismerte Kína nagymértékű hozzájárulását a térség fejlődéséhez, de riválisának is tekinti. Ez viszont nem akadályozta meg az EAEU-t abban, hogy egy magasabb szintű együttműködést javasoljon Kínának és a BRI-nek. Vladimir Putin orosz vezető már 2016-ban felvetette a lehetőségét a Nagyobb Eurázsiai Együttműködésnek („Greater Eurasian Partnership”). Ez egy olyan kezdeményezés, ami integrálja a főbb Ázsiai kereskedelmi szövetségeket egy nagy, többszintű stratégiai entitássá. Az évek óta folyó tárgyalások még nem vezettek komolyabb eredményre, de a régió szervezetei között kialakítható szupranacionális együttműködés nagy potenciált jelenthet a jövőben. Ugyan a két nemzetközi entitást nem lehet teljes mértékben összehasonlítani, hisz az egyik csupán egy programterv, amíg a másik egy az Európai Unió mintájára kialakított szervezet. Viszont a két szervezet koordinációja, az infrastruktúra megosztása és közös fejlesztése a kínai és az orosz félnek egyaránt hasznos lehet. Ez az együttműködés nem csupán a piac megosztásáról és az ázsiai termékek Európába juttatásáról szól. Ez egy olyan lehetőség mind Kína, mind Oroszország számára, amivel képesek lehetnek kiterjeszteni a gazdasági jelenlétüket és politikai befolyásukat a térségben.³²

5.4 Az orosz-kínai együttműködés a nemzetközi politikában

A hidegháború után kialakult unipoláris világrend után Kína felemelkedésével mondhatni újra kettészakadtak a hatalmi rendszerek. Kialakult két szembenálló csoport, az egyik oldalon az Amerikai Egyesült Államok és a szövetségi rendszere, a másik oldalon pedig a Szovjetunió romjaiból „újjaszülető” Orosz Föderáció és Kína áll kettejük „szövetségeseivel”. Egyértelmű, hogy Oroszországnak szüksége van Kínára, hogy ellensúlyozza a nyugati hatalmak erejét, és segítségével visszanyerhesse, avagy fenntarthassa nagyhatalmi státuszát. Peking érdekei ugyanakkor számos ponton egyeznek Moszkváéval annak ellenére, hogy Kína számára Amerika jelenti az egyik legfőbb piacot, másrészt komoly ellenfélként tekint rá, mivel úgy véli, hogy fenyegeti az országban kialakult rezsimeket és az ország nagyhatalmiságát. Kína kiáll Oroszország mellett a főbb nemzetközi konfliktusokban. Itt példaként felhozható az Oroszországra kivetett szankciók kritizálása, vagy hogy támogatta az orosz beavatkozást a

³² MHER 2022; KORTUNOV 2022; DRAGNEVA AND WOLCZUK 2017

Szíriai konfliktusban. Tehát annak ellenére, hogy az orosz-kínai kapcsolatokban vannak aszimmetriák, nélkülözhetetlen az együttműködésük a nyugattal szemben, mert az veszélyezteti a belpolitikai berendezkedésüket.³³

Oroszország és Kína nemzetközi fórumokon is az erős kooperáció jeleit mutatta az elmúlt években. Az ENSZ Biztonsági Tanácsában nem mindig volt meg kettejük között az egyetértés, és nem éltek a vétójogukkal állandó tagként az azonos kérdésekben. 2007-ben jött a fordulópont a Mianmari határkonfliktus kapcsán, ezt követően 2022-ig 13 kérdésben vétóztak egyszerre, ezzel is mutatva az együttműködést a két ország között. A különböző regionális és nemzetközi szervezetekben létrejövő orosz-kínai kooperáció, mint például a SCO és a BRICS csoportosulás Braziliával, Indiával és Dél-Afrikával erőteljesen növeli a nemzetközi jelenlétüket és befolyásukat. Továbbá fontos tényező az a közös álláspont, miszerint megújítanák a nemzetközi gazdasági berendezkedést az USA dollár exkluzivitásának megszüntetésével. Hosszabb távon a saját nemzeti valutájukat képzelik el egy fontosabb szerepben, ezzel nagymértékben gyarapodhatna a saját valutatartalék és a gazdasági erő. Azonban ezutóbbi kivitelezéséhez szükség lenne egy átláthatóbb, nyitottabb gazdaságra, amire még a két ország nem áll készen.³⁴

2022-ben a téli olimpia keretében találkozott Vladimir Putin és Xi Jinping, és a találkozó után kiadtak egy közös nyilatkozatot. A nyilatkozatban méltatták a két ország eddigi együttműködését, és még inkább elkötelezték magukat a nyugat ellensúlyozásában. Kijelentették a lehetséges kooperációt az űrkutatás, a globális felmelegedés elleni harc, a mesterséges intelligencia és internetszabályozás területén. Bejelentették, hogy a stratégiai partnerségnek nincsenek határai és tiltott területei, mindenben támogatják egymást. Kína támogatta Oroszországot a NATO korlátozásával kapcsolatban, és mindketten sérelmezték az AUKUS szövetség kialakulását, mivel az véleményük szerint növeli a feszültséget a Dél-Ázsiai térségben. – Az AUKUS Ausztrália, az Egyesült Királyság és Amerika között létrejött stratégiai szövetség. Összességében tehát elmondható, hogy ez alkalommal állt ki Oroszország és Kína egymás mellett a leginkább, megerősítették „kvázi szövetségüket” nyilvánosan a világ előtt.³⁵

³³ STENT; LIHK 2021

³⁴ EUROPEAN PARLIAMENT. DIRECTORATE GENERAL FOR EXTERNAL POLICIES OF THE UNION. 2013; KOROLEV 2020; SCIBOZ 2022

³⁵ MUNROE, OSBORN, AND PAMUK 2022; ULRICH JOCHHEIM 2022

5.5 Fegyverkereskedelem a két ország között

Kína már a hidegháborús időkben is folytatott fegyverkereskedelmet a Szovjetunióval, később ezt Oroszországgal sem szüntette meg. A Szovjetunió felbomlását követően a hadiiparra az addigi források töredéke jutott csupán. Ezzel párhuzamosan Kína a katonai fegyverzet modernizálására, a PLA átszervezésére és új haditechnológiákkal való felszerelésére törekedett. Ezért Kína nagy mennyiségben kezdett fegyvereket vásárolni Oroszországtól. Ez főként modern harcirepülőket, csatahajókat és páncélozott járművek behozatalát jelentette nagy mennyiségben. Kína így látta el az orosz fegyverexport 30-60%-át 1996 és 2004 között, megkímélve azt a nagymértékű zsugorodástól. Az orosz fél azonban fenntartással kezelte ezeket az üzleteket, mivel attól tartott, hogy Kína az engedélyre és a jogdíjak megfizetésére nélkül lemásolja ezeket az eszközöket. Ebben az időszakban Kína évente átlagosan kétmilliárd dollár értékben vásárolt fegyverrendszereket Oroszországtól. 2006-ot követően elkezdett csökkenni az orosz-kínai fegyvervásárlások mértéke, ez a távolodás azonban nem okozott gazdasági nehézséget Oroszországnak. Ennek oka, hogy felfrissítette a fegyverkereskedelmi kapcsolatait Algériával és Indiával, illetve újakat kezdett kiépíteni.³⁶

Hosszas tárgyalásokat követően sikerült újraéleszteni a fegyverkereskedelmet a két ország között 2015-ben. Ez annak volt köszönhető, hogy Kína beleegyezett és aláírt egy megállapodást, hogy megóvjaa az orosz szellemi tulajdont, ezáltal nem másolja le az eszközöket. Oroszország beleegyezett a csúcstechnológiás harciesszközök forgalmazásába Kína számára. Az eddig szovjet időkben kifejlesztett, elavult fegyverek kereskedelmét tehát felváltották a modern verziók. A körülbelül hétmilliárd dolláros beszerzés vadászrepülőkre és föld-levegő rakétarendszerekre szolt. Ez akár egy fordulópont is lehetett volna, ami kiránthatta volna a kettejük közötti fegyverkereskedelmi szektort a mélyrepülésből. Azonban a kínai hadiipar fejlődésével, és azzal, hogy 2017-re ő lett a második legjelentősebb fegyverexportőr ország a világon – az USA mögött – csökkent számára az orosz fegyverimport jelentősége. A kínai hadiipar ezáltal elfordult kissé az orosztól, mondhatni túlnőtte azt.³⁷

5.6 Katonai kapcsolatok Oroszország és Kína között a fegyver kereskedelmen túl

A két ország közötti katonai kooperáció már az 1990-es években megkezdődött. A bizalom megújulásával, a gazdasági kapcsolatok kiszélesedésével pedig lehetőség nyílt a kapcsolatot katonai téren is elmélyíteni. Ennek egyik alapját adta a Sanghaji Együttműködés Szervezete.

³⁶ SIEMON 2017; MALLE 2017; HSU AND SOONG 2014

³⁷ WONG AND BARNES 2022; CLOVER 2016; HILLE 2022; SIEMON 2017; MARYANN XUE 2021

Annak ellenére, hogy az SCO-ban más államok is részt vesznek, lehetőség nyílt olyan közös gyakorlatokra, melyek eleinte a terrorizmus felszámolására irányultak. Ezek a terrorizmus elleni közös harci tréningek nőtték ki magukat egy olyan gyakorlatozási rendszerre, aminek keretében mára már nagy volumenű hadgyakorlatokat tartanak. Mindezeket ugyan megelőzték kisebb-nagyobb volumenű találkozók a két haderő között, azonban innen kezdődtek el a precíziósnak mondható gyakorlatok. A „Béke misszióknak” elnevezett gyakorlatsorozat első, háromlépcsős eleme 2005-ben volt. Ezeket a gyakorlatokat az SCO kooperációjának a keretében tartották, és a későbbiekben más tagállam hadserege is részt vehetett, de ez nem minden alkalomra vonatkozott. A Vlagyivosztokban kezdődő gyakorlat kínai felségterületen folytatódott. A hadgyakorlat szervezését megosztották, a kínai fél adta az emberanyagot, míg az orosz fél főként a technológiát biztosította. Ezt követően egyre sűrűbben tartották ezeket a gyakorlatokat. Míg az első hadgyakorlat egyaránt szárazföldön és vízen is zajlott, a későbbi „Béke missziók” során a szárazföldi gyakorlatra összpontosítottak. 2012-től ezért megjelentek a közös vízi hadgyakorlatok is, az első hivatalos ilyen a Sárga-tengeren zajlott Kína partjai mellett. Ez azért is volt érdekes, mert a Béke Misszióktól eltérően ezeket az SCO-n kívül szervezték. 2016-ban megtartották az első „Légtér védelmi” gyakorlatot is, ez volt az első számítógép által szimulált gyakorlat a két fél között. Ezek mellett pedig szintén 2016-ban volt az első rendvédelmi gyakorlat a kínai rendőrség és az orosz nemzetigárda közreműködésével.³⁸

Egy másik fontos terület ezen a téren a közép-ázsiai régió. Jelenleg Oroszország nyújtja a legnagyobb mértékben a „biztonságpolitikai szolgáltatásait” a térségben, de jelei vannak a versengésnek, mivel az utóbbi néhány évben Kína is jelentősen növelte a stratégiai jelenlétét Közép-Ázsiában. Fontos megjegyezni azt, hogy az övezetben az SCO-n belüli együttműködésen túl nincsen hivatalos kooperáció a két állam katonái között. Mindazonáltal Kína és Oroszország is ad el fegyvereket az itt elhelyezkedő országok számára. Továbbá az SCO keretén belül tartott hadgyakorlatokon felül közös hadgyakorlatokat is tartanak a térség államaival, ezeket azonban csak bilaterális alapon.³⁹

5.7 Az orosz-ukrán konfliktus hatása Oroszország és Kína bilaterális kapcsolatára

Az elmúlt években Kína vagy Oroszország okozta nemzetközi „konfliktusok” során mindketten kettős állásponton voltak. Nyilvános fórumok során nem ítélték el a másikat, nem kritizálták, nem kérdőjelezték meg a jogaikat ilyen vonatkozásban, de nyíltan nem is

³⁸ TRENIN 2022; WEITZ 2015; KOROLEV 2020

³⁹ WILSON 2021; DEEPAK 2022

támogatták egymást. Gyakorta ellentétes álláspontot képviseltek Amerikával és az európai vezetőkkel. – Ide nem értendők azok a kritikák, melyekkel az egyik-másik félre kivetett szankciókat sújtották. – Ez a „passzív” hozzáállás viszont nem várt a két stratégiai partnertől, akik egymással „megegyeztek”, hogy a főbb nemzetközi incidensek alkalmával egyező vagy legalább hasonló álláspontot fognak képviselni a partnerükkel a nemzetközi fórumokon. Ilyen konfliktusnak érthető ebben a kontextusban az orosz-grúz háború, a 2014-es krími incidens vagy Kína Dél-Kínai tengert érintő területi követelése. Az ilyen nemzetközi afférok során tanúsított „pártatlannak” is mondható attitűddel pedig törekedtek a partnerükkel való jó kapcsolat megővésére és az elítélő nemzetközi hangok minimalizálására.⁴⁰

A 2014-es krími konfliktust követően az orosz vezetés jobban törekedett a Kínával kialakult kapcsolat gondozására annak érdekében, hogy biztosítsa helyzetét, és legyen egy támogatója a globális világrendben. Azonban Kína – ahogy az előző bekezdésben említettem – megtartotta a távolságot az orosz külpolitikától, és figyelt arra, hogy az orosz-kínai kapcsolat ne rontsa meg az erős kereskedelmi összeköttetéseket Európával és az Egyesült Államokkal. Kína ettől függetlenül is ellenezte a nyugati szankciókat, ezzel egy minimális legitimitást adva az orosz beavatkozásnak Ukrajnában. Ugyan nem állt ki Oroszország mellett a 2014-es konfliktus során teljes mértékben, de ügyelt arra, hogy a semleges állásfoglalással a saját megítélése ne sérüljön egyik oldalról sem.⁴¹

2022. február 24-én Oroszország teljeskörű hadműveletet indított Ukrajna ellen, egyebek mellett annak keleti régióinak elfoglalása céljából. Erre a Donbaszi Köztársaság „segélykérése” adott alapot, ami a „kijevi rezsim 8 éves elnyomásával és tömegmészárlás vádjával” gyanúsította meg az ukrán vezetést. Az orosz vezetés elmondása alapján az akció csupán a terület „felszabadításáig” terjed, nem tervük elfoglalni az ideglenesen megszállás alá vont régiókat. A nemzetközi közösség tagjai hamar elítélték az Ukrajna ellen elkövetett agressziót, „válaszcsepásként” erőteljes gazdasági szankciókat róttak ki Oroszországra. A kínai szemlélet a jelenlegi szituációban kettős, nem hivatkozik a kialakult „fegyveres incidensre” sem háborúként, sem pedig invázióként. A kínai kormány nyilatkozata szerint, egyaránt támogatja Ukrajna szuverenitását és emellett megérti az orosz biztonságpolitikai aggályokat is. Kína az eddigiekhez hasonlóan neutrális magatartást tanúsított a nemzetközi fórumokon a konfliktust követő néhány hétben. – Az ENSZ Biztonsági Tanácsában március 3-án az orosz beavatkozás elítéléséről szóló szavazást tartottak, 181 ország szavazatából 141

⁴⁰ KOROLEV AND PORTYAKOV 2018

⁴¹ ANGELA 2016

egyetértett, 5 ellenezte, 35 ország pedig tartózkodott, beleértve Kínát. Nem ítélte el Oroszországot, azonban a szankciókat 2014-es történésekhez hasonlóan most is túlzónak értékelte és sérelmezte. Ennek ellenére a kínai vezetés érdemben nem sietett Oroszország segítségére, próbált egyensúlyozni a külpolitikai törésvonalak körül és nem belesodródni Oroszország helyzetébe, ezzel elkerülve, hogy Kínára is gazdasági szankciókat vessenek ki. Kína gazdasága számára kritikusan hatnának az ilyen jellegű a szankciók és jelentős gátat szabnának Kína hosszútávú terveinek, gazdasági növekedésének. Néhány szakértő véleménye szerint Kína akár mediátor szerepet is betölthet a konfliktus rendezésének kapcsán, ezzel nem utolsó sorban megítélését is javíthatná a nemzetközi közösségben. A kínai külügyminiszter álláspontja alapján ez egy jó lehetőség Kína számára, hogy megmutassa, tiszteletben tartja a nemzetközi jogot és az országok szuverenitását.⁴²

A konfliktus által kiváltott nemzetközi visszhang rámutathat Kína Taiwannal kapcsolatos katonai céljaira. Ugyan Kína is intenzíven részt vesz a fegyverkezési versenyben, de Oroszországgal ellentétben nem rendelkezik „agresszívnek” nevezhető külpolitikai szemlélettel. – Az utolsó nem belföldön elkövetett fegyveres konfliktusa 1979-es évi vietnámi beavatkozás volt. Ettől függetlenül az orosz hadművelet eredménye befolyással lehet Kína Taiwannal kapcsolatos „vágyaira”, és a történésekből levont konklúziót felhasználhatja a későbbiekben.⁴³

Az orosz-kínai kapcsolatok tekintetében az ukrajnai háború a nemzetközi közösség elítélő figyelmén és közvetetten az együttműködést szétfeszítő hatásokon kívül akár közelebb is hozhatja a feleket. Megnyitja a lehetőségét a kínai CIPS rendszer szélesebb körben való használatához és fejlesztéséhez. Jelenleg ez azonban a nemzetközileg is elterjedt SWIFT tranzakciós rendszerrel nem tudja felvenni a versenyt. Némely hír is felröppent azzal kapcsolatban, hogy Oroszország katonai és technológiai segítséget kért Kínától. Egy amerikai tiszt jelentése alapján főként föld-levegő rakétákat, páncélozott járműveket, drónokat és hírszerző berendezéseket kért. Ez jelezheti azt is, hogy Kína katonailag kezdi túl nőni Oroszországot. Amerika azonban figyelmeztette Kínát, hogy ebbe a helyzetbe való beavatkozás komoly választ váltana ki, nem utolsó sorban azt, hogy az Oroszországra kivetett szankciókkal őt is sújtják. Továbbá a nyugatellenes szemléletmód a két ország vezetésében közelebb hozhatja az ideológiai propagandájukat. Ez utóbbit igazolja az is, hogy a kínai kormányközeli médiaorgánus a „China Daily” által közvetített „üzenet”. Az oldalon hetente

⁴² ELSHERBINY 2022; JENNINGS 2022; JACOB 2022

⁴³ ANDREW AND LUCY 2022

több alkalommal jellennek meg karikatúrák, amelyeken a NATO-t, Amerikát és a Nyugati hatalmakat is erős kritika éri, és olyan színben tünteti fel őket, mintha hatalmasat profitálnának a konfliktusból. A jelen állás szerint azonban Oroszország tevékenysége komolyan veszélyezteti Kína külpolitikai helyzetét is, mivel a „kvázi szövetségük” miatt egy oldalra helyezik őket. Összességében ezért látható, hogy ennek a katonai hadműveletnek komoly ára van, és hatalmas kockázatot jelent az együttműködést tekintve.⁴⁴

6 Konklúzió

Látható, hogy mind Oroszország, mind pedig Kína fontos részét képezik a nemzetközi közösségnek. Két olyan nagyhatalomról van szó, akik szemben állnak a nyugati szövetségi rendszerekkel, és meg akarják törni azok hegemoniáját. Ahogy az orosz-kínai kapcsolatok fejlődésnek indultak a hidegháború végével, úgy gyarapodott a szövetségi hálójuk is a környező térségekben, kialakultak a közép-ázsiai szerveződések. A konstruktív partnerségi megállapodás tovább fejlődésével, és azzal, hogy elérték az „átfogó stratégiai együttműködés és koordináció” mértékét, noha ez csak egy elnevezés, egyre szilárdabb a két ország közötti összetartás, már szinte kijelenthető egy szövetség kialakulta. A nemzetközi szervezetekben való szerepvállalásuk okán is történtek előrelépések a BRI és az EAEU összehangolásának lehetőségével, és a SCO-ban kialakult együttműködésükkel rohamosan fejlődnek a gazdasági és politikai kapcsolataik nemcsak Közép-Ázsiában, de sok más régióban is. A politikai állásfoglalásuk a nyugattal szemben megerősíti ezeket a kapcsolatokat, és szorgalmazza a kooperációt a nemzetközi fórumokon is. Az ENSZ-ben többször prezentált összetartás és a vétőjog kollektív használata egyértelmű üzenetet küld. A gazdasági együttműködés fejlődése kettejük között lehetővé tette Oroszország számára nyersanyagai értékesítését, Kína személyében kialakult a legfőbb kereskedelmi partnere. Kínának nem Oroszország a legfőbb kereskedelmi partnere, a kínai gazdaság ugyanakkor hálás vásárlója az orosz alapanyagoknak, élelmiszereknek. Szénhidrogénekkal Oroszország ellátja Kína intenzíven gyarapódó iparát, emellett alternatívát jelenthet, ha az európai gazdaságok elfordulnak tőle. Habár Kína nem vásárol olyan mennyiségben, mint a nyugati államok, de a hosszútávú szerződéseik bizonyos mértékben biztonságot adnak számára. Ugyan a fegyver- és modern technológiai felvásárlás megtorpan Kína részéről, mivel eszközei már túllépték az orosz berendezések fejlettségét, azonban mára már a katonai együttműködés soha nem várt szinteket ért el a közös hadgyakorlatok és a hadsereg összehangolása szempontjából. A mesterséges intelligencia, űrrepülés és kiberhadviselés területén kialakuló kooperáció olyan új dimenziókat nyit meg

⁴⁴ *Andrew and Lucy 2022; Kirby 2022; Davidson 2022*

számukra, amelyek sokak szerint a jövő hadszínteret jelentik majd. Az aktuális orosz-ukrán konfliktus felélénkíti a hidegháborús törésvonalakat, és nagy veszélynek teszi ki ezt a szövetséget. A nemzetközi közösség nehéz helyzetbe hozza Kínát, akinek el kell döntenie, meddig támogathatja Oroszországot úgy, hogy őt ne szankcionálják ezért.

7 Irodalomjegyzék

- Aizhu, Chen. 2022. "Russia, China Agree 30-Year Gas Deal via New Pipeline, to Settle in Euros." *Reuters*, February 4, sec. Asia Pacific. At <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/exclusive-russia-china-agree-30-year-gas-deal-using-new-pipeline-source-2022-02-04/>, accessed April 4, 2022.
- Andrew, Scobell, and Stevenson-Yang Lucy. 2022. "China Is Not Russia. Taiwan Is Not Ukraine." *United States Institute of Peace*. At <https://www.usip.org/publications/2022/03/china-not-russia-taiwan-not-ukraine>, accessed April 14, 2022.
- Angela, Stent. 2016. "RUSSIA, CHINA, AND THE WEST AFTER CRIMEA." 2015-16 PAPER SERIES, no. NO. 8. At https://www.gmfus.org/sites/default/files/Stent_RussiaChina_May16_complete.pdf.
- Anthony H., Cordesman. 2021. "Chinese Military Dynamics and Evolving Strategy:Graphic Net Assessment." Emeritus Chair in Strategy Washington. At https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/211004_Cordesman_Dynamics_Strategy.pdf?4gsbeFbtr2PBK0M3F_YRQw6Z6uPyaTF7&fbclid=IwAR3KSHC_RUtdMDGcq-TpJxfzsYX8gu4cUByEcEg1lbBgZwELLdkgkrlb0U_Mw.
- Anton, Bebler. 2015. "Freezing a Conflict: The Russian—Ukrainian Struggle over Crimea." *Israel Journal of Foreign Affairs* Israel Journal of Foreign Affairs, no. 8:3: 63–73.
- Aron, Leon. 2013. "The Political Economy of Russian Oil and Gas.": 11.
- "ASEAN, China Forge Strategic Partnership (08/10/2003)." 2022. At <https://www.mfa.gov.cn/ce/ceindo/eng/rdht/dmhy/t87244.htm>, accessed March 12, 2022.
- Berkofsky, Axel. 2022. "RUSSIA AND CHINA: THE PAST AND PRESENT OF A ROCKY RELATIONSHIP.": 17.
- Bolton, Karry R. 2010. "Sino-Soviet-US Relations and the 1969 Nuclear Threat." *Foreign Policy Journal*. At <https://www.foreignpolicyjournal.com/2010/05/17/sino-soviet-us-relations-and-the-1969-nuclear-threat/>, accessed March 5, 2022.
- "Brezhnev Doctrine | Definition, Significance, & Facts | Britannica." 2022. At <https://www.britannica.com/event/Brezhnev-Doctrine>, accessed March 5, 2022.
- Chanysheva, Amina, and Alina Ilinova. 2021. "The Future of Russian Arctic Oil and Gas Projects: Problems of Assessing the Prospects." *Journal of Marine Science and Engineering* 9, no. 5: 528.
- "Chapter 3: China's Energy and Environment Policies and Activities." 2008. *2008 REPORT TO CONGRESS of the U.S.-CHINA ECONOMIC AND SECURITY REVIEW COMMISSION*, Washington ONE HUNDRED TENTH CONGRESS SECOND SESSION Washington: U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE. Printed for the use of the U.S.-China Economic and Security Review Commission Available via the World Wide Web: <http://www.uscc.gov>.
- "China Foreign Exchange Reserves - February 2022 Data - 1980-2021 Historical." 2022. At <https://tradingeconomics.com/china/foreign-exchange-reserves>, accessed March 12, 2022.
- "China Military Power. Modernizing a Force to Fight and Win." 2019. Defense Intelligence Agency. At <https://www.dia.mil/Military-Power-Publications/>.
- "China's Decision for War with India in 1962." *New Directions in the Study of China's Foreign Policy*, 2006th ed. Stanford: Stanford University Press.
- Chung, Chien Peng. 2006. "China and the Institutionalization of the Shanghai Cooperation Organization." *Problems of Post-Communism* 53, no. 5: 3–14.
- Ciuriak, Dan. 2002. "China after the WTO." *SSRN Electronic Journal*. At <http://www.ssrn.com/abstract=1586948>, accessed March 12, 2022.

- Clover, Charles. 2016. "Russia Resumes Advanced Weapons Sales to China." *Financial Times*, November 3. At <https://www.ft.com/content/90b1ada2-a18e-11e6-86d5-4e36b35c3550>, accessed April 7, 2022.
- Cohen, Ariel. 2022. "The Russia-China Friendship and Cooperation Treaty: A Strategic Shift in Eurasia?" *The Heritage Foundation*. At <https://www.heritage.org/europe/report/the-russia-china-friendship-and-cooperation-treaty-strategic-shift-eurasia>, accessed April 1, 2022.
- Cooper, Julian. 2013. "The Russian Economy Twenty Years after the End of the Socialist Economic System." *Journal of Eurasian Studies* 4, no. 1: 55–64.
- Čufirin, Gennadij I., ed. 1999. *Russia and Asia: The Emerging Security Agenda*. 1. publ Oxford: Oxford Univ. Press.
- Dannreuther, Roland. 2011. "China and Global Oil: Vulnerability and Opportunity." *International Affairs* 87, no. 6: 1345–64.
- Davidson, Helen. 2022. "How Close Are China and Russia and Where Does Beijing Stand on Ukraine?" *The Guardian*, March 16, sec. World news. At <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/16/how-close-are-china-and-russia-and-where-does-beijing-stand-on-ukraine>, accessed April 14, 2022.
- Deepak, Kumar. 2022. "Understanding China's Growing Military Outreach in Central Asia | Manohar Parrikar Institute for Defence Studies and Analyses." At <https://idsa.in/issuebrief/understanding-chinas-growing-military-outreach-dkumar-030222>, accessed April 10, 2022.
- Denisov, Igor, and Alexander Lukin. 2021. "Russia's China Policy: Growing Asymmetries and Hedging Options." *Russian Politics* 6, no. 4: 531–50.
- Dish, The Daily. 2010. "The Nuclear War That Wasn't." *The Atlantic*. At <https://www.theatlantic.com/daily-dish/archive/2010/12/the-nuclear-war-that-wasnt/178914/>, accessed March 5, 2022.
- Dragneva, Rilka, and Kataryna Wolczuk. 2017. "The Eurasian Economic Union." *Deals, Rules and the Exercise of Power* 3.
- Ekedahl, Carolyn McGiffert, and Melvin A. Goodman. 1989. "Gorbachev's 'New Directions' in Asia." *Journal of Northeast Asian Studies* 8, no. 3: 3–24.
- Elsherbiny, Asmaa. 2022. "Europe on Fire: The Russo-Ukrainian War, Its Causes and Consequences." *SSRN Electronic Journal*. At <https://www.ssrn.com/abstract=4058711>, accessed April 13, 2022.
- European Parliament. Directorate General for External Policies of the Union. 2013. *The Positions of Russia and China at the UN Security Council in the Light of Recent Crises*. LU: Publications Office. At <https://data.europa.eu/doi/10.2861/13655>, accessed April 9, 2022.
- Fairbank, John King, and Merle Goldman. 2006. "The Sino-Soviet Split." *China: A New History*, 2nd enlarged ed Cambridge (Mass.): Belknap Press of Harvard University Press.
- finanzen net, GmbH. 2022. "Crude Oil Price Today | BRENT OIL PRICE CHART | OIL PRICE PER BARREL | Markets Insider." *Markets.Businessinsider.Com*. At <https://markets.businessinsider.com/commodities/oil-price>, accessed March 20, 2022.
- Findlay, Christopher. 2022. "China in the World Economy.": 14.
- "Foreign Ministry Spokesperson Hong Lei's Regular Press Conference on June 27, 2016." 2022. At <https://www.mfa.gov.cn/ce/cesi/eng/fyrth/t1375607.htm>, accessed April 9, 2022.
- "GDP (constant 2015 US\$) - China | Data." 2022. https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD?end=2020&locations=CN&most_recent_value_desc=true&start=2001&view=chart&year=2012. At https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD?end=2020&locations=CN&most_recent_value_desc=true&start=2001, accessed March 12, 2022.
- "Great Leap Forward | Definition, Facts, & Significance | Britannica." 2022. At <https://www.britannica.com/event/Great-Leap-Forward>, accessed March 4, 2022.
- Hanson, Philip. 2019. "Russian Economic Policy and the Russian Economic System.": 22.
- Hille, Kathrin. 2022. "China Reverses Roles in Arms Trade with Russia." *Financial Times*, March 29. At <https://www.ft.com/content/dc4bc03c-3d9d-43bd-91db-1ede084e0798>, accessed April 7, 2022.
- Hsu, Jing-Yun, and Jenn-Jaw Soong. 2014. "Development of China-Russia Relations (1949-2011): Limits, Opportunities, and Economic Ties." *The Chinese Economy* 47, no. 3: 70–87.

- “Is China a Global Leader in Research and Development?” 2018. *ChinaPower Project*. At <https://chinapower.csis.org/china-research-and-development-rnd/>, accessed March 13, 2022.
- “Is ‘Made in China 2025’ a Threat to Global Trade?” 2022. *Council on Foreign Relations*. At <https://www.cfr.org/backgrounder/made-china-2025-threat-global-trade>, accessed March 18, 2022.
- Jacob, Fromer. 2022. “UN Votes to Condemn Russian Invasion of Ukraine, but China Again Stays Silent.” *South China Morning Post*. At <https://www.scmp.com/news/china/article/3169010/un-votes-condemn-russian-invasion-ukraine-china-again-stays-silent>, accessed April 14, 2022.
- Jennings, Ralph. 2022. “China Positions Itself as Mediator Between Russia, Ukraine.” *VOA News*. At <https://www.voanews.com/a/china-positions-itself-as-mediator-between-russia-ukraine/6467503.html>, accessed April 13, 2022.
- Jessica Chen, Weiss. 2019. “A World Safe for Autocracy: China’s Rise and the Future of Global Politics.” 98. *Foreign Affairs*. At <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/fora98&collection=journals&id=738&startid=738&endid=754>.
- Jiali, Ma. 2004. “The Five Principles Of Peaceful Coexistence.” *WORLD AFFAIRS* 8, no. 4: 6.
- Jiang, Wenran. 2009. “Fuelling the Dragon: China’s Rise and Its Energy and Resources Extraction in Africa.” *The China Quarterly* 199: 585–609.
- Kamphausen, Roy, and Andrew Scobell. 2007. “Right Sizing the People’s Liberation Army: Exploring the Contours of China’s Military.” Fort Belvoir, VA: Defense Technical Information Center. At <http://www.dtic.mil/docs/citations/ADA471803>, accessed March 13, 2022.
- Karlova, Natalia, and Eugenia Serova. 2020. “Prospects of the Chinese Market for Russian Agri-Food Exports.” *Russian Journal of Economics* 6, no. 1: 71–90.
- Keller, Bill, and Special To the New York Times. 1989. “GORBACHEV VISITS BEIJING FOR START OF SUMMIT TALKS.” *The New York Times*, May 15, sec. World. At <https://www.nytimes.com/1989/05/15/world/gorbachev-visits-beijing-for-start-of-summit-talks.html>, accessed March 11, 2022.
- Kirby, Jen. 2022. “What Chinese Media Is Saying about Russia’s Ukraine War.” *Vox*. At <https://www.vox.com/23005295/china-russia-ukraine-war-media-censorship>, accessed April 14, 2022.
- Korolev, Alexander. 2020. “How Closely Aligned Are China and Russia? Measuring Strategic Cooperation in IR.” *International Politics* 57, no. 5: 760–89.
- Korolev, Alexander, and Vladimir Portyakov. 2018. “China-Russia Relations in Times of Crisis: A Neoclassical Realist Explanation.” *Asian Perspective* 42, no. 3: 411–37.
- Kortunov, Andrey. 2022. “Eight Principles of the ‘Greater Eurasian Partnership.’” At <https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/eight-principles-of-the-greater-eurasian-partnership/>, accessed April 7, 2022.
- Kristensen, Hans M., and Matt Korda. 2021. “Russian Nuclear Weapons, 2021.” *Bulletin of the Atomic Scientists* 77, no. 2: 90–108.
- Kristian, Åtland. 2020. “Destined for Deadlock? Russia, Ukraine, and the Unfulfilled Minsk Agreements.” *Post-Soviet Affairs*, no. 36:2: 122–39.
- Krutikhin, Mikhail. 2022. “Power of Siberia or Power of China?” At <https://www.aljazeera.com/opinions/2019/12/19/power-of-siberia-or-power-of-china>, accessed April 4, 2022.
- Kudrin, Alexey, and Evsey Gurvich. 2015. “A New Growth Model for the Russian Economy1.” *Russian Journal of Economics* 1, no. 1: 30–54.
- Liik, Kadri. 2021. “It’s Complicated: Russia’s Tricky Relationship with China – European Council on Foreign Relations.” *ECFR*. At <https://ecfr.eu/publication/its-complicated-russias-tricky-relationship-with-china/>, accessed April 8, 2022.
- Lorenz, M. Lüthi. “Chapter One. Historical Background, 1921–1955.” *The Sino-Soviet Split: Cold War in the Communist World*, 2010th ed. Princeton: Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400837625.19>.
- Makarov, I.A. 2018. “Russian-Chinese Cooperation in Agriculture.” *Problems of Economic Transition* 60, no. 4:

Malle, Silvana. 2017. “Russia and China in the 21st Century. Moving towards Cooperative Behaviour.” *Journal of Eurasian Studies* 8, no. 2: 136–50.

Martin, Armstrong. 2022. “Infographic: China’s Rise to Russia’s Most Important Trade Partner.” *Statista Infographics*. At <https://www.statista.com/chart/26993/russia-import-partners-timeline/>, accessed April 1, 2022.

Maryann Xue. 2021. “How China Grew from Buyer to Major Arms Trade Player.” *South China Morning Post*. At <https://www.scmp.com/news/china/military/article/3139603/how-china-grew-buyer-major-arms-trade-player>, accessed April 7, 2022.

Mher, D Sahakyan. 2022. “Russia’s Greater Eurasian Partnership Strategy: Aims and Prospects.” At <https://www.asiaglobalonline.hku.hk/russias-greater-eurasian-partnership-strategy-aims-and-prospects>, accessed April 7, 2022.

“Mikhail Gorbachev | Biography, Facts, Cold War, & Significance | Britannica.” 2022. At <https://www.britannica.com/biography/Mikhail-Gorbachev>, accessed March 11, 2022.

“Military and Security Developments Involving the People’s Republic of China.” 2021. OFFICE OF THE SECRETARY OF DEFENSE Office of the secretary and defense. At <https://media.defense.gov/2021/Nov/03/2002885874/-1/-1/0/2021-CMPR-FINAL.PDF>.

Mobley, Terry. 2022. “The Belt and Road Initiative.”: 22.

Munroe, Tony, Andrew Osborn, and Humeyra Pamuk. 2022. “China, Russia Partner up against West at Olympics Summit.” *Reuters*, February 4, sec. Europe. At <https://www.reuters.com/world/europe/russia-china-tell-nato-stop-expansion-moscow-backs-beijing-taiwan-2022-02-04/>, accessed March 30, 2022.

Ng, Paul Stronski, Nicole. 2022. “Cooperation and Competition: Russia and China in Central Asia, the Russian Far East, and the Arctic.” *Carnegie Endowment for International Peace*. At <https://carnegieendowment.org/2018/02/28/cooperation-and-competition-russia-and-china-in-central-asia-russian-far-east-and-arctic-pub-75673>, accessed April 1, 2022.

Pavel, Felgenhauer. 2016. “Strategic Assessment: Russia’s Relations With West Deteriorate as Military Prepares for ‘Resource Wars.’” *Jamestown Eurasia Daily Monitor*, no. 177 13. At <https://jamestown.org/program/russias-relations-west-deteriorate-military-prepares-resource-wars/>, accessed March 20, 2022.

Poh, Angela, and Mingjiang Li. 2017. “A China in Transition: The Rhetoric and Substance of Chinese Foreign Policy under Xi Jinping.” *Asian Security* 13, no. 2: 84–97.

“Research and Development (R&D) - Gross Domestic Spending on R&D - OECD Data.” 2022. *TheOECD*. At <http://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>, accessed March 13, 2022.

Reuters. 2022. “Factbox: China-Russia Trade Has Surged as Countries Grow Closer.” *Reuters*, March 1, sec. European Markets. At <https://www.reuters.com/markets/europe/china-russia-trade-has-surged-countries-grow-closer-2022-03-01/>, accessed April 8, 2022.

“Russia, the United States, and Churning Arctic Geopolitics.” 2021. *The Arctic Institute*. At <https://www.thearcticinstitute.org/russia-united-states-churning-arctic-geopolitics/>, accessed April 4, 2022.

“Russian Federation Trade Balance, Exports, Imports by Country and Region 2019 | WITS Data.” 2022. At <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/RUS/Year/2019/TradeFlow/EXPIMP>, accessed April 3, 2022.

“Russian Federation Trade Summary 2019 | WITS | Text.” 2019. At <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/RUS/Year/2019/SummaryText>, accessed March 20, 2022.

Santayana, José PARDO DE. 2021. “The modernization of the Chinese Armed Forces.”: 15. Ieee.es.

Sciboz, Joëlle. 2022. “Research Guides: UN Security Council - Quick Links: Vetoes.” Research starter United Nations. Dag Hammarskjöld Library. At <https://research.un.org/en/docs/sc/quick/veto>, accessed April 9, 2022.

Shakhanova, Gaziza, and Jeremy Garlick. 2020. “The Belt and Road Initiative and the Eurasian Economic Union: Exploring the ‘Greater Eurasian Partnership.’” *Journal of Current Chinese Affairs* 49, no. 1: 33–57.

“Shanghai Cooperation Organization | Department of Political and Peacebuilding Affairs.” 2022. At <https://dppa.un.org/en/shanghai-cooperation-organization>, accessed April 4, 2022.

Siemon, T. Wezeman. 2017. “China, Russia and the shifting landscape of arms sales | SIPRI.” <https://www.sipri.org/>. At <https://www.sipri.org/commentary/topical-backgrounder/2017/china-russia-and->

shifting-landscape-arms-sales, accessed April 5, 2022.

Singh, Gurjit. 2021. "China and ASEAN: Flourishing at 30." *ORF*. At <https://www.orfonline.org/expert-speak/china-and-asean-flourishing-at-30/>, accessed March 12, 2022.

"Sino-Soviet Relations: President Brezhnev's Speech, Tashkent 24 March 1982 (Excerpts)." 1982. *Survival* 24, no. 4: 186–186.

Stent, Angela. "Russia and China: Axis of Revisionists?" *GLOBAL CHINA*: 14.

Szabó, Márk. 2019. "A Shanghaji Együttműködés Szervezet." *Biztonságpolitikai Corvinák II. 2.* Corvinus Külügyi és Kulturális Egyesület. At <https://www.regikonyvek.hu/kiadas/biztonsagpolitikai-corvinak-i-ii-2019-antall-jozsef-tudaskozpont>.

Takeuchi, Hiroki. 2019. "Domestic Politics of Chinese Foreign Policy: Where Will Xi Jinping Bring China?" *Asian Security* 15, no. 2: 205–13.

"The Bitter Legacy of the 1979 China-Vietnam War." 2022. At <https://thediplomat.com/2017/02/the-bitter-legacy-of-the-1979-china-vietnam-war/>, accessed March 6, 2022.

Thi, Nguyen, and Hang Thuy. 2017. "The Rise of China: Challenges, Implications, and Options for the United States." *Vol. 30, No. 1/2 (June-December 2017)* Indian Journal of Asian Affairs: 47–64. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26465816>.

"Treaty of Good-Neighborliness and Friendly Cooperation Between the People's Republic of China and the Russian Federation." 2022. At https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/200107/t20010724_679026.html, accessed March 31, 2022.

TRENIN, DMITRY V. 2022. "How Cozy Is Russia and China's Military Relationship?" *Russia in Global Affairs*. At <https://eng.globalaffairs.ru/articles/how-cozy-is-russia-and-chinas-military-relationship/>, accessed April 10, 2022.

Turunen, Andreas. 2022. "A Russian Global Expeditionary Force?" *Improvisation and Adaptability in the Russian Military*: 10.

Tyler, Patrick E. 1993. "Russia and China Sign a Military Agreement." *The New York Times*, November 10, sec. World. At <https://www.nytimes.com/1993/11/10/world/russia-and-china-sign-a-military-agreement.html>, accessed March 11, 2022.

Ulrich Jochheim. 2022. "China-Russia Relations: A Quantum Leap?" Members' Research Service PE 729.349 European Parliamentary Research Service: European Parliamentary Research Service. At [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729349/EPRS_BRI\(2022\)729349_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729349/EPRS_BRI(2022)729349_EN.pdf).

von Zedtwitz, Maximilian, Tadashi Ikeda, Li Gong, Richard Carpenter, and Seppo Härmäläinen. 2007. "Managing Foreign R&D in China." *Research-Technology Management* 50, no. 3: 19–27.

Wan, Wang. 2015. "Impact of Western Sanctions on Russia in the Ukraine Crisis." *Journal of Politics and Law*.

Weitz, Dr Richard. 2015. "Parsing Chinese-Russian Military Exercises." ARMY WAR COLLEGE CARLISLE BARRACKS PA STRATEGIC STUDIES INSTITUTE. At <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA616312.pdf>.

William, Bur. 2022. "Kissinger's Secret Trip to China." At <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB66/>, accessed March 6, 2022.

WILSON, JEANNE L. 2021. "Russia and China in Central Asia: Deepening Tensions in the Relationship." *Acta Via Serica* 6, no. 1: 55–90.

Wishnick, Elizabeth. 2001. "RUSSIA AND CHINA." *Asian Survey* 41, no. 5: 797–821.

Wong, Edward, and Julian E. Barnes. 2022. "Russia Asked China for Military and Economic Aid for Ukraine War, U.S. Officials Say." *The New York Times*, March 13, sec. U.S. At <https://www.nytimes.com/2022/03/13/us/politics/russia-china-ukraine.html>, accessed April 7, 2022.

"World Product Export Product Share to China % 1988 - 2019 | WITS Data." 2022. At <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/WLD/StartYear/1988/EndYear/2019/TradeFlow/Export/Indicator/XPRT-PRDCT-SHR/Partner/CHN/Product/all-groups>, accessed April 3, 2022.

Yu, Jin. 2004. "Dierpaobing zhanyixue (The science of Second Artillery operations)." Translated by Kulacki Gregory Beijing: People's Liberation Army Press. <https://www.ucsusa.org/sites/default/files/attach/2014/09/Kulacki->

Translation%20of%20Coercion%20section%209-22-14.pdf.

Yuan, Jing-dong. 2022. "SINO-RUSSIAN CONFIDENCE-BUILDING MEASURES: A PRELIMINARY ANALYSIS.": 39.